

FRISK OSLOFJORD

Dato: 21.08.18

MØTEINNKALLING - STYREMØTE NR. 2, 2018

Styringsgruppen:

Roar Jonstang (leder), Eivind Borge (nestleder), Andreas Lervig, Aina Dahl, Gunnstein Bakke, Elisabet Rosendal, Olaf Thon, Torbjørn Halvorsen

Bjørn Jalving, Kongsberggruppen,,

er også innkalt til møtet.

Sekretariatet:

Bjørn Strandli, Even Moland, Frithjof Moy, Monika Olsen, Atle Haga, Lars W. Solheim, Olav Falck Pedersen

Normalt vil Havforskningsinstituttet representere fagnettverket i styringsmøtene. Vi har imidlertid invitert alle denne første gangen, for å bli litt kjent.

Elin Selnesaunet (Kongsberggruppen), Eli Rinde (NIVA), Reidulv Bøe (NGU) , Tore Høy (Kartverket) og Geir Endregard (INSPIRIA) er derfor invitert til dette møtet.

Sted: Ytre Hvaler, Besøkssenteret Skjærhalden

Dag: 28.08.18

Tid: 1000 - 1600

SAKER

Sak 1	Forslag til prosjektbeskrivelse, videre arbeid og workshop i november (vedlegg)
Sak 2	Videre arbeid med kunnskapsbanken (vedlegg)
Sak 3	Eventuelt

BEFARING - MUNTlige ORIENTERINGER

- Miljøutfordringene i det marine miljøet

- Tiltak for å bedre miljøtilstanden i det marine miljøet (i dag og årene som kommer)
- Hovedmodell for marin kartlegging, modellering og utvikling av temakart

FRISK OSLOFJORD

Møte nr. 1 – 2018

Saksframlegg – sak. nr. 1 : Foreløpig prosjektbeskrivelse, videre planlegging og workshop november 2018

Saksbehandler: Bjørn Strandli

Hva saken gjelder

2018 er oppstartår for prosjektet. Prosjektet er omfattende og involverer mange tunge fagmiljøer i Norge. Det er derfor svært viktig at forberedelsene blir tilstrekkelig grundig og at innhold og framdrift er forankret i de ulike fagmiljøene.

Det har så langt vært flere planleggingsmøter: 4 møter om økologisk grunnkart og 1 møte om kunnskapsbanken. Med utgangspunkt i prosjektsøknaden og avholde planleggingsmøter legges det fram for styringsgruppen en foreløpig prosjektbeskrivelse.

Vurdering

Planleggingsarbeidet, herunder også forslag til budsjett for prosjektperioden, vil fortsette utover høsten og vil bli oppsummert i en **workshop** i første halvdel av november. Da vil alle relevante miljøer bli invitert. Hensikten med workshopen er å høre hele fagmiljøets vurdering av de framlagte planene. Vi vurderer denne samlingen som s viktig for forankringen av hele prosjektet.

Til dette møtet legger sekretariatet fram en videre bearbeidet prosjektbeskrivelse. Sekretariatet ser at det kan dukke opp ting i den videre planprosessen som kan gjøre det nødvendig å justere/utdype prosjektbeskrivelsen mot slutten av året.

Vi trenger mer tid for å få på plass budsjett for prosjektperioden og en konkret framdriftsplan for de ulike elementene. I denne omgangen har vi kun lagt inn de budsjettallene som fulgte søknadsdokumentene.

Først etter workshopen i november vil vi være i stand til å legge fram for styringsgruppen en mer detaljert og komplett prosjektplan, med endelig forslag til prosjektbeskrivelse, framdriftsplan og budsjett.

Forslag til vedtak

Styringsgruppen slutter seg til foreløpig prosjektbeskrivelse og den planleggingsprosessen som foreslås, herunder gjennomføring av workshop i første halvdel av november.

Styringsgruppen må ha et nytt møte ved årsskiftet for å behandle endelig forslag til prosjektplan.

FRISK OSLOFJORD

FORELØPIG PROSJEKTBESKRIVELSE

21.08.18

Bakgrunn

Den økologiske tilstanden i Oslofjorden er svekket. Flere fiskeslag er i ferd med å bli borte og viktige leveområder som tareskog og ålegrasenger har gått tilbake de senere år. Sentrale samfunnsaktører går nå sammen om å styrke kunnskapsgrunnlaget om det marine miljøet. Et marint økologisk grunnkart må framskaffes. Økt kunnskap om naturtypenes utbredelse og tilstand er et avgjørende fundament i forvaltningen av de marine ressursene. Dette kan få stor overføringsverdi til andre deler av kysten vår. Videreføring av en levende kystkultur er avhengig av en levende fjord. Befolkningen må gis mer kunnskap om livet i havet for å styrke bredt eierskap til de tiltak som må gjennomføres. En særlig viktig gruppe vil være framtidige beslutningstakere, som i dag er barn og unge.

I pågående arbeid med prosjektet «Krafttak for kysttorsken» har vi flere ubesvarte spørsmål/kunnskapshull. Dette gjelder ikke minst utbredelse og tilstand i naturtyper som er viktige for torsken. Det er disse kunnskapshullene som er utgangspunktet for dette prosjektet. Uten den kunnskapstilførsel som vi foreslår her, vil kritisk viktig kunnskap mangle i mange år framover. Konsekvensene av dette vil være en mindre treffsikker forvaltning. En gjennomføring av «Frisk Oslofjord» vil være et viktig tilskudd i arbeidet med å redde kysttorsken og flere andre fiskeslag som er i samme situasjon. Resultatet av «Krafttak for kysttorsken» og «Frisk Oslofjord» vil kunne få stor overføringsverdi til andre tilsvarende kystområder.

Oslofjorden er Norges mest urbane og folketette kystlinje med svært populære natur- og friluftsområder. Området har nærhet til mange byer, landets hovedstad, flere flyplasser og for øvrig er kommunikasjonene gode. Etter hvert som natur- og kulturbaserte næringer blir viktigere og viktigere, vil Oslofjorden med dens mange kvaliteter kunne få en enda større strategisk betydning i årene som kommer.

Denne utviklingen gjenspeiles blant annet ved at Ytre Oslofjord har fått landets to første marine nasjonalparker. Dette har slått godt an i befolkningen og er en indikasjon på en ny tid. Oslofjorden vil i større grad enn tidligere også være med på å promotere Norge som reiselivsdestinasjon. Med en slik utvikling vil det være viktig å hegne om de verdiene som området representerer.

Et hovedproblem gjennom mange tiår har vært en negativ miljøpåvirkning, særlig gjennom tilførsler av næringssalter og jordpartikler fra kommunal kloakk og landbruk. Kildene er i stor grad lokale, men også langtransport helt fra Østersjøen. Algevekst og jordpartikler gir svekket lystilgang i vannmassene og tilslamming av havbunnen. Viktige leveområder for torsken er svekket, for eksempel tareskogene og ålegrasengene. Foringelsen av miljøet har gjort flere fiskeslag mer sårbare for høy beskatning. En bærekraftig beskatning av fiskeressursene og bedring av miljøtilstanden vil være viktige elementer i den videre forvaltningen av fjordområdet.

Vi ønsker nå å ta et krafttak for å styrke kunnskapsgrunnlaget og at kunnskapen om det marine miljøet i langt større grad enn tidligere spres til befolkningen. En særlig viktig gruppe vil være framtidige beslutningstakere, som i dag er barn og unge.

Visjon

Visjonen bak prosjektet FRISK OSLOFJORD er en frisk fjord rik på friluftsliv og naturopplevelser for kommende generasjoner. Biologisk mangfold og god tilgang på fiskeressurser skal sikres. Dett er et viktig bidrag til en levende kystkultur og et grunnlag for grønne næringer i Norges mest folkerike område. Kunnskap skal bidra til grunnlaget for bærekraftig forvaltning, styrking av de marine ressursene og det marine miljøet.

Mål

Nasjonalparkene byr på den flotteste naturen vi har i Norge med stor variasjonen og stort mangfold av viktige samfunnsverdier knyttet til landskap, geologi og biologi på land og i sjø, som igjen er grunnlaget for spennende kystkultur med kombinasjon av fiske, landbruk og sjøfart gjennom generasjoner, med tilhørende kulturminner. Det er et mål å avbøte den begrensede kunnskapen vi har over landskap og naturverdier under de blå flater, med kartlegging av miljøet under vann. Målet er så å formidle til befolkningen, og særlig barn og unge, ny kunnskap om det marine miljøet under vann i Færder- og Ytre Hvaler nasjonalparker.

FRISK OSLOFJORD vil i alle sine aktiviteter ha et todelt siktemål:

- frambringe ny kunnskap og grunnlag for framtidig forvaltning
- formidling av kunnskap til befolkningen og særlig barn og unge

Dette siktemål skal oppnås gjennom 3 definerte arbeidsmål (gitt dagens finansiering):

A. Frambringe økologiske grunnkart bestående av flere ulike temakart:

- Topografi, geologi, oseanografi og biologi
- Naturtypers utbredelse og tilstand
- Arkeologiske funn
- Marint avfall og annet menneskelig fotavtrykk

B. Utvikle en kunnskapsbank til formidling av kunnskap om det marine miljøet til barn og unge, beslutningstakere og medier, i form av:

- Undervisningspakker på ulike alderstrinn opp til videregående
- Popularisert stoff til mediene, nettsider, sosial medier og utstillinger
- Artikler og foredrag
- Film og video

C. Søke samarbeid og synergi med andre nasjonalparkaktiviteter og med andre prosjekt i Ytre Oslofjord, som:

- Informasjonsformidling
- Krafttak for kystorsk (v/HI m.fl.)
- Martini (Understanding and predicting water quality for ecosystem-based management of Norwegian fjords, coastal waters and seas) (v/ NIVA m.fl.)
- Overvåkingsprogram i Ytre Oslofjord (HI, NIVA, m.fl.)
- Helhetlig plan for Oslofjorden (startes opp i 2018 og ledes fra Miljødirektoratet)
- Samarbeid med andre marine nasjonalparker i Skagerrak

Innhold

Prosjektets innhold er beskrevet i søknad (sendt av Havforskningsinstituttet, Færder og Ytre Hvaler nasjonalparker) og i tilsvar i form av gavebrev fra Sparebankstiftelsen DNB og brev fra Klima og miljødepartementet. Faglig innhold er i tillegg definert av prosjektets finansielle rammer. Prosjektet har en tidsramme på ca 3 år og vil med oppstart høsten 2018 løpe ut år 2021.

A. Økologisk grunnkart

«Økologiske grunnkart» er et nytt begrep og innholdet i «marine økologiske grunnkart» må utvikles. FRISK OSLOFJORD er i så måte et pilotprosjekt. Økologisk grunnkart vil bygges på mange kunnskapslag hvor «marine grunnkart» ligger i bunn. Marine grunnkart består av:

- Batymetri/topografi
- Geologi
- Biologi
- Oseanografi
- Arkeologiske funn
- Marin søppel

Bunnkartlegging er tid- og kostnadskreven, men målet er å dekke størst mulig og representativt areal av nasjonalparkene (se kart i vedlegg). Utvikling av ny, kostnadseffektiv metodikk for kystkartlegging skal skje sammen med tradisjonell MAREANO-metodikk, dette for å sikre kvalitet og sammenlignbarhet med nasjonal kartlegging av havområdene.

Alle kart er digitale og det vil utvikles nye presentasjonsformer som også tar inn kunnskap om tilstand og miljøkvalitet, for å gi et best mulig kunnskapsgrunnlag for forståelse av naturkvaliteter, vannmasser og sammenhenger mellom tilstand i havbunnen, vannmassene og fisken som svømmer i dette havrommet.

Kartene lages ved prøvetaking på flere nivå og settes sammen til ulike produkter. Til grunn legges bunntopografi (bathymetri) og bunnegenskaper (reflektivitet) som måles heldekkende med ekkolodd. Videofilm av bunnen og bunnprøver tas i transekter og punkter, og i utvalgte områder gjøres det detaljkartlegging. Dette settes sammen (beregninger, modellering) til heldekkende kart over havbunnen, geologien, utbredelsen av naturtyper, kulturminner, søppel m.v.

Gjennom videre analyser og supplerende innsamlinger skal kartproduktene så langt det er mulig illustrere følgende:

- Naturtypenes utbredelse og tilstand
- Klassifisering av verneverdier, biotoper og kulturminner
- Klassifisering av belastninger og behov for tiltak:
  - Sjøbunnens nedslammingsgrad
  - Tilførsler av næringssalter og jordpartikler
  - Fremmede arter
  - Miljøgifter
  - Marint avfall og tekniske inngrep
- Klassifisering av salt og temperatur
- Beskrivelse av bølger og havstrømmer

B. Kunnskapsbank

FRISK OSLOFJORD har som mål å utvikle en kunnskapsbank der formålet er ta vare på og formidle kunnskap om det marine miljøet inn i framtiden til barn og unge, beslutningstakere og medier. Dette er et utviklingsprosjekt godt forankret hos deltakende institusjoner, prosjekteier og skole-eiere, hvor skole-eiere og nasjonalparkene har styring med utvikling av kunnskapsbanken. Kunnskapsbanken skal inneholde et representativt utsnitt av popularisert marin kunnskap knyttet til Færder og Ytre Hvaler nasjonalparker som:

- Havlandskapet
- Naturtypenes forekomst, kjennetegn, egenskaper og økologiske funksjoner
- Kunnskap om nøkkelarter
- Miljøpåvirkning
- Marine kulturminner med tilknyttede historier

- Marin forsøpling og tiltak
- Det er et mål å utvikle følgende produkter:

- Undervisningspakker på ulike alderstrinn opp til videregående
- Popularisert stoff til mediene, nettsider, sosial medier og utstillinger
- Artikler og foredrag
- Film og video på nettsider og visningsentre i nasjonalparkene

C. Samarbeid og synergi

I Oslofjorden finnes data fra en rekke kartlegginger og ulike typer overvåking. Disse dataene må så langt som mulig innarbeides i produktene som lages gjennom «Frisk Oslofjord». Tilgjengelig data og kunnskap er tema for workshop som arrangeres i november 2018. Det gis åpning for at prosjektbeskrivelsen kan justeres og legges fram for styringsgruppen på nytt, etter arbeidsseminaret. Noen samarbeids og synergipunkter:

- Informasjonsformidling: De marine nasjonalparkene har felles utfordringer og interesser mht. formidling av det marine landskapet og naturverdier som generelt ligger skjult og ukjent for allmennheten. Ikke minst er det utfordringer knyttet til framstilling av kunnskap innovativ forståelig måte.
- «Krafttak for kysttorsk» er et stort, pågående prosjekt i Ytre Oslofjord med flere felles interesseflater mot FRISK OSLOFJORD, som å sette en ramme av bunnforhold, naturtilstand og oseanografiske forhold vil være av nytte for «Krafttak for kysttorsk», samtidig som dette prosjektet vil samle kunnskap som er viktig for produksjon av «økologiske grunnkart». Det er naturlig å søke samarbeid med dette prosjektet.
- «Martini» er Forskningsrådsprosjekt ledet av NIVA med fokus på vannforskriftens krav til god økologisk tilstand i våre vannforekomster. Prosjektet skal ha fokus på Oslofjorden og Skagerrak og ha samarbeid med lokale vannmiljømyndigheter og vil med sine analyser av miljøforhold og naturtilstand gi input til FRISK OSLOFJORD samtidig som marine grunnkart kan bidra med kunnskap til Martini. Det er naturlig å søke samarbeid med dette prosjektet.
- Kartleggings og overvåkingsprosjekt: Nasjonal naturtypekartlegging, Kystovervåking/ ØKOKYST, Overvåking av Ytre Oslofjord, undersøkelser i regi av Universitetene, grunnlagsdokumenter ifm. opprettelse av nasjonalparkene m.fl. er viktige kunnskapskilder.
- Prosjektforslag på sel og brisling er to ikke-finansierte prosjekt som berører viktige faktorer med stor allmenn oppmerksomhet i spørsmålet om situasjonen for kysttorsk. Det sees på som en fordel om ev. prosjekt på sel og brisling også vil kunne underlegges Styringsgruppen.
- Helhetlig plan for Oslofjorden settes i gang i 2018 og vil bli styrt fra Miljødirektoratet.

Organisering, roller og styring

Forslag til organsiering tar utgangspunkt i søknad (sendt av Havforskningsinstituttet, Færder og Ytre Hvaler nasjonalparker) og i tilsvar i form av gavebrev fra Sparebankstiftelsen DNB og brev fra Klima og miljødepartementet.

Basert på dette er det i gang et arbeid med å sette opp en struktur med en prosjekteier, en administrativ enhet, en utøvende gruppe av deltakende institusjoner/partnere, prosjektledere på hovednivå og på arbeidsoppgaver, rutiner opp mot styringsgruppen og eventuelle referansegrupper.

Styringsgruppe:

Det foreslås at «Frisk Oslofjord» skal ligge under samme styringsgruppe som «Krafttak for kysttorsken», med følgende sammensetning:

- Færder nasjonalpark 1
- Ytre Hvaler nasjonalparker 1

- Vestfold fylkeskommune 1
- Østfold fylkeskommune 1
- Miljødirektoratet 1
- Fiskeridirektoratet 1
- Fiskerlaget 1
- Småfiskern 1

Styringsgruppen skal bidra til suksess i prosjektet «Frisk Oslofjord» og det bør gis rom for utvidelse av styringsgruppen med representanter som styringsgruppen finne viktige. Vestfold fylkeskommune foreslår at Kongsberg Maritim går inn i styringsgruppen. Videre kan det være behov for at en av fylkesmennene sitter i styringsgruppen. Vestsvensk marin forskning sitter med mye kunnskap om disse farvannene. Det vil styrke prosjektet om Kosterhavet nasjonalpark kan sitte i styringsgruppen. De har nært samarbeid med svensk marin forskning.

Det foreslås at følgende saker skal legges fram for styringsgruppen:

- Prosjektplan, budsjett og finansiering (for hele prosjektperioden)
- Årlige arbeidsplaner, herunder eventuelle justeringer i forhold til prosjektplanen
- Rapportering om framdrift, resultater og behov

Prosjekteier:

- Færder og Ytre Hvaler nasjonalparker

Bevilgning er gitt til Færder og Ytre Hvaler nasjonalparker og Havforskningsinstituttet. Det er derfor naturlig at nasjonalparkene er eier av prosjektet og har styring med prosjektgjennomføring. Dette vil sikre at prosjektet er godt forankret i nasjonalparkstyrene. Dette vil også sikre forankring til Miljødirektoratet som har et overordnet ansvar for nasjonalparkene. Miljødirektoratet påpeker at prosjekteier bør være et forvaltningsorgan med en formell rolle i forvaltningen av de to nasjonalparkene. Havforskningsinstituttet anbefaler at nasjonalparkene bør være prosjekteier.

Prosjektledelse:

- Havforskningsinstituttet v/ Frithjof Moy

Havforskningsinstituttet vil ta administrativt og økonomisk ansvar for prosjektet. Det innebærer ansvar for samarbeidsavtaler med partnere og fungere som finansiell bank for prosjektet, samt ha et overordnet ansvar for prosjektgjennomføring.

Prosjektpartnere:

- Havforskningsinstituttet
INSPIRIA (kunnskapsbank)
- Kartverket (KV)
- Norges geologiske undersøkelser (NGU)
- Kongsberg Maritim (KM)
- Norsk institutt for vannforskning (NIVA)

Alle organisasjoner som deltar i det operative arbeidet skal ha en egen prosjektansvarlig.

Det kan bli aktuelt å etablere flere partnere i prosjektet for å sikre god måloppnåelse.

Arbeidspakke Økologisk grunnkart:

Havforskningsinstituttet leder arbeidspakken med ansvar for å koordinere arbeidsoppgaver slik at utbyttet blir best mulig opp mot målsetningen.

Arbeidsoppgaver er under etablering i felles arbeidsmøter og prosjektpartnere vil ta ansvar for en eller flere oppgaver. I første omgang er noen områder definert som

- Havforskningsinstituttet: biologiske bunnkart og vannmasser
- Kartverket: dybdekart og avledede produkter
- Norges geologiske undersøkelser: sedimentkart og avledede produkter
- Kongsberg Maritim: ny teknologi og formidlingsformer
- Norsk institutt for vannforskning: gruntvannøkologi og -teknologi

Arbeidspakke Kunnskapsbank:

Fylkeskommunene og vertskommunene etablerer en egen prosjektledelse/prosjektleder for arbeidet med kunnskapsbanken. Faglig prosjektledelse legges til samme organisasjon. Prosjektledelsen oppretter en egen styringsgruppe for arbeidet med kunnskapsbanken. Gruppen skal ha representanter fra skoleeierne, operative skoleenheter, prosjektpartner (informasjonsmedarbeider ved HI), frivillige organisasjoner, media og relevante besøksentre (Ytre Hvaler, Færder og Ilene). Formidling vil være en hovedaktivitet for alle prosjektpartnere og arbeidet med kunnskapsbanken skal sikre både formidling og nye former for formidling.

Sekretariat

Det opprettes et nettverksekretariat som kan ha en koordinerende rolle i prosjektet. Sekretariatet skal bestå av:

- Nasjonalparkene (overordnet koordinering)
- Prosjektledelse økologisk grunnkart (HI)
- Prosjektledelse kunnskapsbank
- Prosjektansvarlige for Frisk Oslofjord i Østfold og Vestfold fylkeskommuner, Kongsberggruppen, NIVA, Statens Kartverk og NGU

Nasjonalparkene koordinerer arbeidet inn mot styringsgruppen, nasjonalparkstyrene og forvaltningen for øvrig.

Referansegruppe

Det kan vurderes å opprette tidsbegrensede eller permanente referansegrupper under prosjektledelsen for delprosjektene, for spesielle temaer.

Budsjett og finansiering

Finansgrunnlag:

Vedlagte oversikt viser hvilken finansiering som er lagt til grunn i prosjektet. Sparebankstiftelsen DNB NOR og Klima- og miljødepartementet har allerede gitt formelt tilsagn på til sammen 17 mill for prosjektperioden. Havforskningsinstituttet, Kongsberggruppen, fylkeskommunene og NGU har gitt tilsagn om økonomiske bidrag, ev. dekning av egeninnsats. Disse vil bli formelt avklart i løpet av høsten. Samlet utgjør gitte bevilgninger og tilsagn pr. dato opp mot 30 mill.

Vi gjør oppmerksom på at finansieringen av arbeidet med sel og brisling foreløpig ikke er på plass.

HI vil be om utbetaling av gave fra Sparebankstiftelsen iht gavebrev pålydende 15 mill og følger opp rutiner for utbetaling og økonomirapportering.

KLD har gitt betalingsfullmakt på kr 670 000 til Miljødirektoratet for 2018. HI følger opp rutiner for utbetaling og økonomirapportering.

Budsjettdisponering

HI forvalter hele tilskuddsbeløpet til prosjektet og overfører midler til prosjektpartnere i tråd med godkjent budsjett. HI har det samlede ansvar for økonomiforvaltningen og økonomisk rapportering.

Utbetaling av tilskuddsbeløp skjer i henhold til vedtatte betalingsplaner, tentativt 50% av avtalt tilskuddsbeløp for året faktureres innen 1. mars gjeldende år og resten av påløpt /avtalt tilskuddsbeløp for året faktureres innen 30. november gjeldende år. Kostnader skal angis særskilt slik at regnskap kan godkjennes av revisor iht reglement for mottak av gave fra Sparebankstiftelsen DNB og utbetaling av tilskudd fra KLD/Miljødirektoratet.

Tentativ fordeling av finansiell ramme på kr 17 000 000 kroner over år (i 1000 kr)

	2018	2019	2020	2021	Sum
A Økologisk grunnkart	520	5830	2500	1500	10350
B Kunnskapsbank	0	1000	2000	20000	5000
*Sekretariat, samarb. synergier	150	500	500	500	1650
	670	7330	5000	4000	17 000

*Nasjonalparkenes administrative kostnader inngår i disse beløpene.

Framdriftsplan for prosjektperioden

En framdriftsplan settes opp i tabell samkjørt med budsjettoppsettet. Denne settes opp i arbeidsmøtet i november. Under er det forslag til milepæler (for 2018) som skal bakes inn.

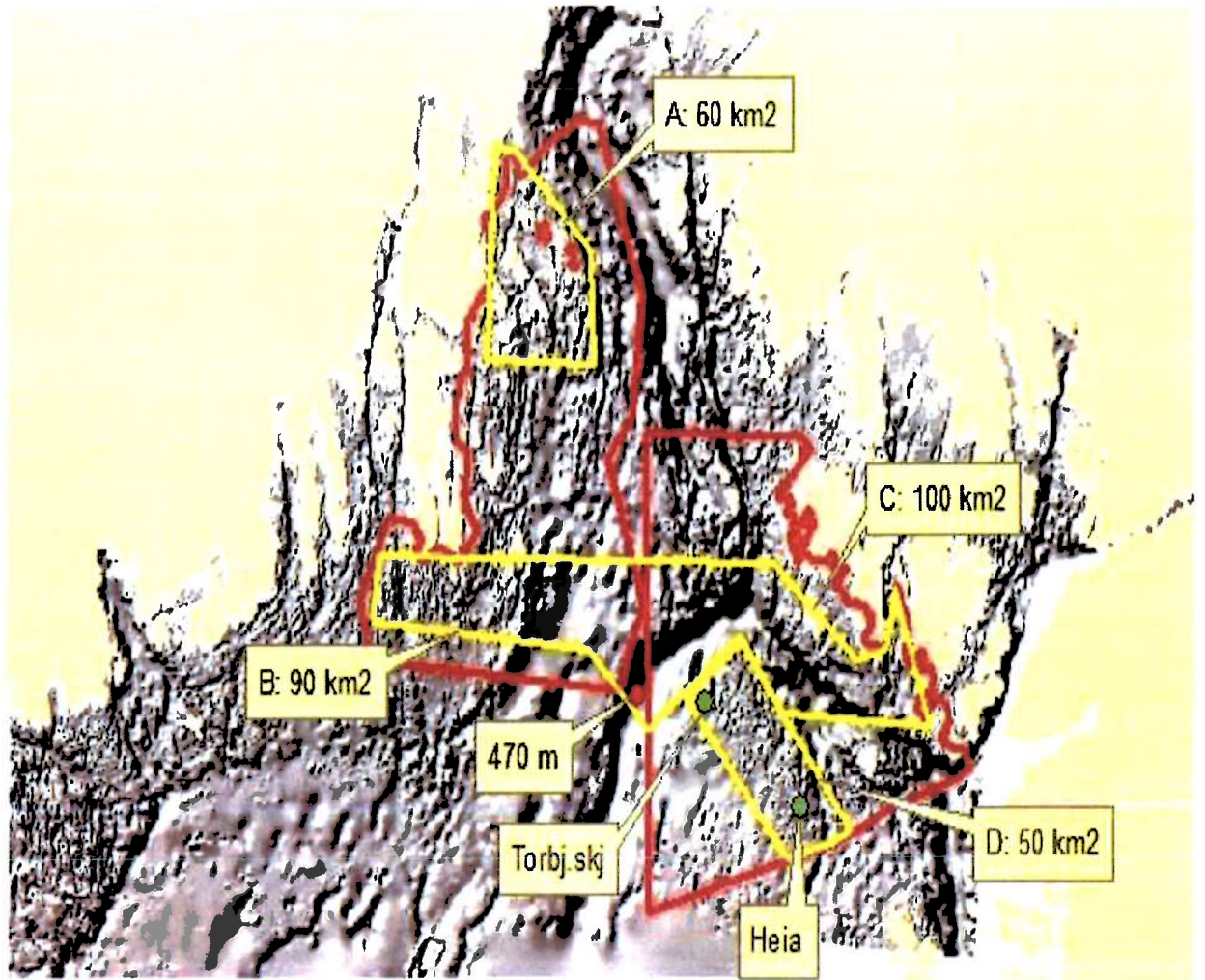
- Saksframlegg (dette dokument) til styringsgruppen 28. august der hoveddrammene for prosjektet beskrives.
- Lage saksframlegg til de to fylkeskommunene, jf. prosjektsøknaden og finansieringsforslag
- Lyse ut Prosjektsekretærstilling ved HI
- Økologiske grunnkart: Avklare roller og aktiviteter med samarbeidspartnere i august/september. Starte arbeidet med å kartlegge og innhente eksisterende kunnskap
- Økologiske grunnkart: Planlegge og ev. teste kartleggingsutstyr/kartleggingselementer
- Kunnskapsbanken: Gjennomføre forankrings- og planleggingsmøter innen november – skoleeiere, rektorer, besøkssentre
- Forberede program og invitasjoner til prosjektkonferanse i november.
- Klargjøring for gjennomførende aktiviteter i 2019

Informasjonsrutiner innad i prosjektet og ut mot allmenheten

- Det lages egen logo for Frisk Oslofjord som brukes i informasjonsarbeid og på notater/brevark.
- Saker som skal legges fram for styringsgruppen koordineres av prosjekteier
- Følgende saker avklares i nettverkssekretariatet:
  - Fagnotater som viser forslag til faglig innhold og gjennomføring av faglig aktivitet
  - Sakskart og saker som skal legges fram for styringsgruppen
  - Kopi av innkalling til styringsgruppen med vedlegg
  - Utkast til rapporter
  - Utkast til fagartikler
  - Initiativ til mediasaker, så langt det er mulig
  - Info om saker til nettsider

FRISK OSLOFJORD

- Det lages egen prosjektfane for Frisk Oslofjord på nasjonalparkenes nettside. Styresaker og nyhetssaker legges der. Det er ønskelig at andre deltakende organisasjoner lager linker til denne informasjonen på sine egne nettsteder.
- Prosjektmedarbeider ved HI inngår i nettredaksjonen for nasjonalparkenes nettsider og forbereder dessuten fagartikler og saker til media.

**Færder
nasjonalpark**

**Ytre Hvaler
nasjonalpark**

Vedlegg

Frisk Oslofjord

Ikke offentlig §15

Organisering, framdrift og økonomi, oversikt 2018 – 2020

Prosjekt	Deltakelse/gjennomføring	Styring	Tidslinje	Budsjett	Finansiering, mill. kr. 2018 - 2020**
Økologisk grunnkart	-HI (ledelse og koordinering), Mareano, teknologi og bunnsamfunn -Kongsberggr. -Kartverket -Forsvarets forskningsinst. -NGU, Mareanogruppen	-Færder og Ytre Hvaler nasjonalparker -Vestfold og Østfold fylkeskommuner -Miljødirektoratet -Fiskeridirektoratet -Fiskernes org.	2018 Oppstart pilot, avgrensning av områder for kartlegging Pilot og testkjøring av AUV, ROV, sonar. Identifisere eksisterende dato Workshop høsten 2018: Evaluering og oppsummering av pilotår	3,5 mill	DNB: 10 Kongsb. 5 HI 2 KLD 2 Oslofjord-Fondet 2 VFK 0.5
			2019 Kartlegging med AUV, ROV, hyperspektralkamera, bunnprøvetaking, multistråleekolodd, sonar og slepkamera - Naturtyper - Kulturminner - Marint avfall	14,5 mill	
			Skipsressurser fra HI og Kongsberggruppen		
			2020 Analyse og produksjon av økologisk grunnkart Analyse av økologisk tilstand og årsakssammenhenger	3,5 mill	

Selens rolle i fjordøkosystemet	HI	-Færder og Ytre Hvaler nasjonalparker -Vestfold og Østfold fylkeskommuner -Miljødirektoratet -Fiskeridirektoratet -Fiskernes org.	2018 Innsamling av data	1,2 mill	DNB	2,7
			2019 Analyse av data	1,5 mill	HI	1
Sild og brisling sin rolle i økosystemet	HI	Færder og Ytre Hvaler nasjonalparker -Vestfold og Østfold fylkeskommuner -Miljødirektoratet -Fiskeridirektoratet -Fiskernes org.	2020 Analyse	1 mill		
			2019 Innsamling av data, prøvetaking	0,5 mill	DNB	1
Kunnskapsformidling, informasjonsbank	Skoleverket i regionen, skoleeiere, besøksentre og frivillige organisasjoner, HI, Færder og Ytre Hvaler nasjonalparker, rådgivningstjeneste på formidling	-Ytre Hvaler og Færder nasjonalparker/besøksentre -Vestfold og Østfold fylkeskommuner -Hvaler, Fredrikstad og Færder kommuner Havforskningsinst.	2020 Prøvetaking og analyse	0,5 mill		
			2019 Utvikling av konsept, datainnsamling om naturgrunnlag og kulturminner	2,0 mill	DNB	4.0
			2020 Undervisningsopplegg publikasjoner Mediabank: Nettsider Sosiale media Media	4 mill	VFK	1.0
					ØFK	1.0

** Det kan være behov for å trekke avsluttende arbeider inn i 2021, særlig oppsummering og rapportering av arbeidene.

Til Færder nasjonalpark, Ytre Hvaler nasjonalpark, Havforskningsinstituttet
v/ Bjørn Strandli
Statens Park, Anton Jensens gate 4
3103 TØNSBERG

fmvepost@fylkesmannen.no / 99744225

21.03.2018

GAVEBREV TIL FÆRDER NASJONALPARK, YTRE HVALER NASJONALPARK, HAVFORSKNINGSINSTITUTTET, sak nr 18-64

Styret i Sparebankstiftelsen DNB har behandlet søknad fra Færder nasjonalpark, Ytre Hvaler nasjonalpark, Havforskningsinstituttet. Det er med stor glede vi kan meddele at stiftelsen har besluttet å gi en gave på 15.000.000 kroner til økologisk grunnkart og kunnskapsbank for undervisning og informasjon.

Støtten gis under følgende forutsetninger:

- Frist for utbetaling av bidraget er 12 måneder etter bevilgning. Dersom det oppstår en situasjon som gjør at prosjektet ikke gjennomføres i tråd med forutsetningen eller skisserte planer i søknaden, skal stiftelsen varsles.
- Når prosjektet er ferdig skal det leveres sluttrapport med regnskap som er godkjent av revisor eller ekstern regnskapsfører. Sluttrapport leveres elektronisk via søknadsportalen (<http://360.sparebankstiftelsen.no/MineSoknader>).
- Vedlikehold:
Gitt at gaven er øremerket en fysisk gjenstand, forplikter gavemottaker å holde denne vedlike og/eller fjerne den på det tidspunkt den ikke lenger er egnet for sitt formål.
- Les vedlagte gavebrosjyre nøye.

Utbetaling av gaven:

- Skjema for utbetalingsanmodning leveres elektronisk via **søknadsportalen**. Ved utbetaling av pengene skal prosjektets fremdrift dokumenteres.

Merking av gaven:

- Ved å synliggjøre både prosjektet deres og gaven fra oss kan dere inspirere andre til å starte gode tiltak i nærmiljøet.
- Dersom det er mulig ønsker vi at gaven merkes. Skriv til oss på post@sparebankstiftelsen.no så sender vi plakett eller klistremerke.
- Gavemottakere som har egne nettsider kan legge inn en lenke til nettsiden vår (www.sparebankstiftelsen.no)
- Sparebankstiftelsen DNBs logo kan lastes ned her: <http://sparebankstiftelsen.no/Logo>.
- Det er fint om dere deler nyheter om prosjektet på Facebook-sidene våre med tekst, bilder eller videoer. Bruk i så fall [@sparebankstiftelsen.dnb](https://www.facebook.com/sparebankstiftelsen.dnb) og [#sparebankstiftelsen.dnb](https://www.facebook.com/sparebankstiftelsen.dnb)

Vi setter pris på å høre fra dere underveis, og mottar gjerne en invitasjon til å besiktige prosjektet ved et eventuelt åpningsarrangement, eller en annen passende anledning.

Vi håper at gaven blir til glede for mange!

Med vennlig hilsen
Sparebankstiftelsen DNB

Sissel Gregersen Karlsen
Gavesjef

DET KONGELIGE
KLIMA- OG MILJØDEPARTEMENT

Færder nasjonalpark v/Bjørn Strandli
Fylkesmannen i Vestfold
Postboks 2076
3103 Tønsberg

Deres ref

Vår ref

Dato

18/31-4

11. mai 2018

Svar på søknad om midler til prosjektet **Frisk Oslofjord – marint økologisk grunnkart for Oslofjorden**

Klima- og miljødepartementet viser til søknad datert 19. februar 2018 fra Færder og Ytre Hvaler nasjonalparker i samarbeid med Havforskningsinstituttet, om totalt to millioner kroner fordelt over tre år til å gjennomføre et treårig pilotprogram for å styrke kunnskapen om det marine miljøet i Oslofjorden.

Søknaden til Klima- og miljødepartementet omfatter delprosjektet på kartlegging av sjøbunnen, som skal gi kunnskap om utbredelse og tilstand for undersjøiske landskap og naturtyper, påvirkning på miljøet på havbunnen, kulturminner m.m., et marint økologisk grunnkart for Oslofjorden. Søkerne har opplyst at utgangspunktet for søknaden er kartlegging av områdene i nasjonalparkene med mulig tillegg av tilstøtende områder eller randsoner, som sjøområdet mellom de to nasjonalparkene. I tillegg til kartlegging av dype områder vil det gjøres en supplerende kartlegging av grunnere partier, hvor det finnes mer data fra tidligere. Arbeidet med pilotprogrammet forutsettes koblet opp mot samme styringsgruppe som prosjektet *Krafttak for kysttorsken*. Miljødirektoratet representerer miljøforvaltningen i denne styringsgruppen.

Pilotprogrammet omfatter samtidig to delprosjekter om styrking av kunnskap om rollen til sel og brisling i fjordøkosystemet. Videre skal utvikling av en kunnskapsbank for undervisning, nettbasert informasjon og media brukes til å popularisere og spre innhentet kunnskap til befolkningen generelt, og til barn og unge spesielt.

Stortinget vedtok 5. april 2018 ved behandling av representantforslag 51 S (2017-2018) at det skal lages en helhetlig plan for Oslofjorden: *"Stortinget ber regjeringen legge fram*

Postadresse
Postboks 8013 Dep
0030 Oslo
postmottak@kld.dep.no

Kontoradresse
Kongens gate 20
www.kld.dep.no

Telefon*
22 24 90 90
Org no.
972 417 882

Avdeling
Hav- og
forurensningsavdelingen

Saksbehandler
Geir Klaveness
22 24 59 42

helhetlig plan for Oslofjorden – med mål om at fjorden skal oppnå god miljøtilstand, restaurere viktige naturverdier, fremme et aktivt friluftsliv og ivareta det biologiske mangfoldet i fjorden."

Som et ledd i arbeidet med helhetlig plan for Oslofjorden er det viktig å både skaffe oversikt over tilgjengelig kunnskap, og at det bygges opp ny kunnskap der det er behov – som den grunnleggende kunnskapen om landskap og naturtyper på havbunnen. Det framgår også av Klima- og miljødepartementets budsjettproposisjon for 2018 at regjeringen vil videreføre oppbygging av kunnskap om økosystemene i havet.

Miljødirektoratet leder arbeidet med et økologisk grunnkart for Norge. Med det økologiske grunnkartet menes kartfestet økologisk miljøinformasjon. Et økologisk grunnkart er ikke ett spesifikt kart, men en samling kartlag som gir kunnskap om hvor naturtyper og arter forekommer i landet, og kartlag over miljøvariabler som sier noe om forutsetninger for at naturtyper og arter kan finnes på gitte steder i landet. Som en del av arbeidet med det økologiske grunnkartet vil Artsdatabanken opprette en kartportal for økologiske data.

Klima- og miljødepartementet viser til Meld. St. 14 (2015-2016) *Natur for livet* naturmangfoldmeldingen), der det er det gitt føringer for hvilke naturtyper og områder som skal prioriteres for kartlegging: "... naturtyper som enten er truet, viktige for mange arter, dekker sentrale økosystemfunksjoner, eller er spesielt dårlig kartlagt. Videre vil områder der kartleggingen gir stor samfunnsnytte, herunder områder med stor aktivitet og stort utbyggingspress, både på land og i sjø, og områder der klimaendringene forventes å føre til raske endringer, bli prioritert." Stortinget har bestemt at Artsdatabankens Natur i Norge-system skal utgjøre kjernen i kartlegging av naturtyper. Artsdatabanken har ansvar for å utvikle datasystem for praktisk kartlegging i felt. Klima- og miljødepartementet forutsetter at kartleggingsprosjektet deler inn og beskriver naturtypene ved hjelp av Natur i Norge-systemet, og at metodebruk sikrer tilsvarende kvalitet som og sammenheng med produkter fra eksisterende kartleggingsprogrammer som MAREANO-programmet. Departementet anbefaler at Artsdatabanken involveres i arbeidet siden de har ansvar for å utvikle en NiN-kartleggingsveileder for marine områder.

Klima- og miljødepartementet legger vekt på at prosjektet skal bidra til bedre kunnskap om de marine økosystemene i kystsonen. Tilgang til høyoppløselige dybde data er av stor betydning for arbeidet med å registrere forekomst og utbredelse av marine naturtyper og arter, og for arbeidet med å registrere skipsfunn og andre kulturminner under vann. Klima- og miljødepartementet forutsetter at data og informasjon fra kartleggingen gjøres offentlig tilgjengelig slik at det også kan inngå i det økologiske grunnkartet.

Miljødirektoratet finansierer i samarbeid med Fiskeridirektoratet en nasjonal kartlegging av viktige marine naturtyper og nøkkelområder for arter. Kartleggingen, som gjelder hele kysten, ble startet i 2007 og forventes slutført i 2018. Utførende institusjoner har vært Havforskningsinstituttet, Norsk institutt for vannforskning og Norges geologiske undersøkelse. Klima- og miljødepartementet forutsetter at erfaringene fra alle disse

instituttene i pilotprogrammet trekkes med, inkludert at NIVA knyttes til prosjektet med sin erfaring med kartlegging og modellering av naturtyper mv.

Klima- og miljødepartementet vil i 2018 gjøre tilgjengelig inntil kr 670.000,- til prosjektet med kartlegging av sjøbunnen til et marint økologisk grunnkart for Oslofjorden.

Beløpet vil gis som fullmakt til Miljødirektoratet, slik at Miljødirektoratet håndterer miljøforvaltningens bidrag i prosjektet.

Med hilsen

Per Wilhelm Schive (e.f.)
avdelingsdirektør

Geir Klaveness
fagdirektør

Dokumentet er elektronisk signert og har derfor ikke håndskrevne signaturer

Kopi: Miljødirektoratet

DET KONGELIGE
KLIMA- OG MILJØDEPARTEMENT

Miljødirektoratet
Postboks 5672 Torgarden
7485 TRONDHEIM

Deres ref

Vår ref

Dato

18/31-4

17. august 2018

Supplerende tildelingsbrev 2018, midler til prosjektet Frisk Oslofjord – marint økologisk grunnkart for Oslofjorden

Klima- og miljødepartementet viser til søknad datert 19. februar 2018 fra Færder og Ytre Hvaler nasjonalparker i samarbeid med Havforskningsinstituttet, om totalt to millioner kroner fordelt over tre år til å gjennomføre et treårig pilotprogram for å styrke kunnskapen om det marine miljøet i Oslofjorden. Departementet viser videre til brev av 11. mai 2018 til Færder nasjonalpark/Fylkesmannen i Vestfold med svar på søknad om midler til prosjektet Frisk Oslofjord – marint økologisk grunnkart for Oslofjorden (sendt i kopi til Miljødirektoratet).

Søknaden til Klima- og miljødepartementet omfatter delprosjektet på kartlegging av sjøbunnen, som skal gi kunnskap om utbredelse og tilstand for undersjøiske landskap og naturtyper, påvirkning på miljøet på havbunnen, kulturminner m.m., et marint økologisk grunnkart for Oslofjorden. Søkerne har opplyst at utgangspunktet for søknaden er kartlegging av områdene i nasjonalparkene med mulig tillegg av tilstøtende områder eller randsoner, som sjøområdet mellom de to nasjonalparkene. I tillegg til kartlegging av dype områder vil det gjøres en supplerende kartlegging av grunnere partier, hvor det finnes mer data fra tidligere. Arbeidet med pilotprogrammet forutsettes koblet opp mot samme styringsgruppe som prosjektet *Krafttak for kysttorsken*. Miljødirektoratet representerer miljøforvaltningen i denne styringsgruppen.

Pilotprogrammet omfatter samtidig to delprosjekter om styrking av kunnskap om rollen til sel og brisling i fjordøkosystemet. Videre skal utvikling av en kunnskapsbank for undervisning, nettbasert informasjon og media brukes til å popularisere og spre innhentet kunnskap til befolkningen generelt, og til barn og unge spesielt.

Postadresse
Postboks 8013 Dep
0030 Oslo
postmottak@kld.dep.no

Kontoradresse
Kongens gate 20
www.kld.dep.no

Telefon*
22 24 90 90
Org.nr.
972 417 882

Avdeling
Hav- og
forurensningsavdelingen

Saksbehandler
Geir Klaveness
22 24 59 42

Stortinget vedtok 5. april 2018 ved behandling av representantforslag 51 S (2017-2018) at det skal lages en helhetlig plan for Oslofjorden: *"Stortinget ber regjeringen legge fram helhetlig plan for Oslofjorden – med mål om at fjorden skal oppnå god miljøtilstand, restaurere viktige naturverdier, fremme et aktivt friluftsliv og ivareta det biologiske mangfoldet i fjorden."*

Som et ledd i arbeidet med helhetlig plan for Oslofjorden er det viktig å både skaffe oversikt over tilgjengelig kunnskap, og at det bygges opp ny kunnskap der det er behov – som den grunnleggende kunnskapen om landskap og naturtyper på havbunnen. Det framgår også av Klima- og miljødepartementets budsjettproposisjon for 2018 at regjeringen vil videreføre oppbygging av kunnskap om økosystemene i havet.

Miljødirektoratet leder arbeidet med et økologisk grunnkart for Norge. Med det økologiske grunnkartet menes kartfestet økologisk miljøinformasjon. Et økologisk grunnkart er ikke ett spesifikt kart, men en samling kartlag som gir kunnskap om hvor naturtyper og arter forekommer i landet, og kartlag over miljøvariabler som sier noe om forutsetninger for at naturtyper og arter kan finnes på gitte steder i landet. Som en del av arbeidet med det økologiske grunnkartet vil Artsdatabanken opprette en kartportal for økologiske data.

Klima- og miljødepartementet viser til Meld. St. 14 (2015-2016) *Natur for livet* (naturmangfoldmeldingen), der det er det gitt føringer for hvilke naturtyper og områder som skal prioriteres for kartlegging: *"... naturtyper som enten er truet, viktige for mange arter, dekker sentrale økosystemfunksjoner, eller er spesielt dårlig kartlagt. Videre vil områder der kartleggingen gir stor samfunnsnytte, herunder områder med stor aktivitet og stort utbyggingspress, både på land og i sjø, og områder der klimaendringene forventes å føre til raske endringer, bli prioritert."* Stortinget har bestemt at Artsdatabankens Natur i Norge-system skal utgjøre kjernen i kartlegging av naturtyper. Artsdatabanken har ansvar for å utvikle datasystem for praktisk kartlegging i felt. Klima- og miljødepartementet forutsetter at kartleggingsprosjektet deler inn og beskriver naturtypene ved hjelp av Natur i Norge-systemet, og at metodebruk sikrer tilsvarende kvalitet som og sammenheng med produkter fra eksisterende kartleggingsprogrammer som MAREANO-programmet. Departementet anbefaler at Artsdatabanken involveres i arbeidet siden de har ansvar for å utvikle en NiN-kartleggingsveileder for marine områder.

Klima- og miljødepartementet legger vekt på at prosjektet skal bidra til bedre kunnskap om de marine økosystemene i kystsonen. Tilgang til høyoppløselige dybde data er av stor betydning for arbeidet med å registrere forekomst og utbredelse av marine naturtyper og arter, og for arbeidet med å registrere skipsfunn og andre kulturminner under vann. Klima- og miljødepartementet forutsetter at data og informasjon fra kartleggingen gjøres offentlig tilgjengelig slik at det også kan inngå i det økologiske grunnkartet.

Miljødirektoratet finansierer i samarbeid med Fiskeridirektoratet en nasjonal kartlegging av viktige marine naturtyper og nøkkelområder for arter. Kartleggingen, som gjelder hele kysten, ble startet i 2007 og forventes slutført i 2018. Utførende institusjoner har vært

Havforskningsinstituttet, Norsk institutt for vannforskning og Norges geologiske undersøkelse. Klima- og miljødepartementet forutsetter at erfaringene fra alle disse instituttene i pilotprogrammet trekkes med, inkludert at NIVA knyttes til prosjektet med sin erfaring med kartlegging og modellering av naturtyper mv.

Klima- og miljødepartementet tildeler inntil kr 670.000 i 2018 til prosjektet med kartlegging av sjøbunnen til et marint økologisk grunnkart for Oslofjorden. Pengene blir tildelt fra kapittel 1400 post 21 til Miljødirektoratet som deltar i styringsgruppen for prosjektet og håndterer miljøforvaltningens bidrag til dette. Prosjektnummeret er 1863 0300 som bes oppgitt ved alle henvendelser om prosjektet.

Det forutsettes at utbetalingene tas med i de ordinære kassarapportene til Direktoratet for økonomistyring (DFØ), samt at det rapporteres til Klima- og miljødepartementet på forbruk pr. 31.12.2018 innen 08.01.2019.

Midlene er ikke overførbare, og eventuelle overskridelser kan ikke påregnes dekket. Direktoratet må påse at belastningen av angjeldende post holder seg innenfor tildelingen når arbeidsgiveravgift er inkludert.

Klima- og miljødepartementet ber om en rapport på den konkrete anvendelse av midlene og status for prosjektet innen 1. mars 2019.

Med hilsen

Per Wilhelm Schive (e.f.)
avdelingsdirektør

Geir Klaveness
fagdirektør

Dokumentet er elektronisk signert og har derfor ikke håndskrevne signaturer

Kopi:
Fylkesmannen i Vestfold

Nøtat etter møte mellom Vestfold fylkeskommune og Østfold fylkeskommune 1 juni 2018. ✓
Ref: Lars Wilhelm Solheim, utkast 6.6.18, rettet sist 19.06.

Tilstede:

Østfold fylkeskommune: Helene Gabestad, Bjørn Horten, Atle Haga.

Vestfold fylkeskommune: Stein Erik Fjeldstad, Lars Kjærstad, Lars Wilhelm Solheim.

Verdiskapningsinitiativet i Vestfold: Olav-Falk Pedersen

Bakgrunn:

1. Miljøtokt Ytre Oslofjord 2017 og en 2 siders oppsummering derfra utarbeidet i samarbeid mellom VFK og ØFK i dialog med Verdiskapningsinitiativet. Referanse/vedlegg nr. 1.
2. Melding til politisk nivå i begge fylkeskommunene, - melding skrevet på samme måte og med likeverdig innhold, forståelse og positiv reaksjons fra de folkevalgte i VFK og i ØFK. Referanse/vedlegg nr. 2. i saken.
3. Oppfølging av Miljøtokt Ytre Oslofjord, nå med navnet Frisk Oslofjord, - forelagt styringsgruppa i Kysttorskprosjektet og tatt til foreløpig orientering der og med beskjed om at dette er et stort prosjekt som må ha egen sak. Samtidig ligger det mulig til rette for at samordning av dette prosjektet også i prinsippet kan bli en del av et ansvar lagt under styringsgruppa for Kysttorskprosjektet. I Miljøtokt Ytre Oslofjord ble Miljøledelse satt på dagsorden. Det ble der uttrykt et behov for et tydeligere faglig og politisk samarbeide om Ytre Oslofjord. Drøftes i saken som skrives til ØFK og VFK.
4. Framdrift: Saken kan tidligst gå som politisk sak i september 2018. VFK og ØFK samarbeider og samordner saken. Vi drøftet hvorvidt bebudet work shop burde avholdes før saken, - det vil da kunne være lettere å synliggjøre fylkeskommunenes samlede faglige og politiske forventninger til prosjektet. Hva er mest hensiktsmessig? Primært ønsker fylkeskommunene å oversende sak til politisk behandling i etterkant av en work shop da en work shop nettopp kan gi verdifulle innspill, også til endelig prosjektplanen.
5. Økonomi: På administrativt nivå i møtet 1.6.18 konkluderte vi med at de to FK må inn i prosjektet som aktive og likeverdige partnere. Dette gir legitimitet i styringsgruppa og i innretninger av tema i programområder (arbeidspakker), avgrensinger av case områder og hva fylkeskommunene har behov å få som output av prosjektet. Vi tror også at en slik kobling mellom næring, forskning og forvaltning i sum er det som kan gi dette prosjektet den legitimitet som et internasjonalt produkt «*an holistic ecological marin environmental survey with best technological knowledge in case Ytre Oslofjord*» bebuder å gi. Dette vil være en naturlig oppfølging av Miljøtokt 2017 og i det vesentlige i tråd med det som er drøftet så langt i Frisk Oslofjord (prosjektbeskrivelsen Frisk Oslofjord er fortsatt under bearbeiding). Vi anbefaler derfor ovenfor rådmannen å innstille på kr. 1000 000,- fra hver av fylkeskommunene fordelt over 3 år. VFK og ØFK møtes igjen i september /oktober 2018? Større work shop i oktober/november 2018? (Obs: møter lagt til de 1-2 første ukene i oktober er vanskelige for kystfolket grunnet at hummerfisket startet 1 oktober).
6. Andre henvisninger:
  - a. Regional plan for vannforvaltning 2016-2021 omhandler kystvannet og påpeker særlig behovet for økt kunnskapsgrunnlag. Vesentlige spørsmål og planprogram for planperioden 2021 -2027 skal etter dagens vannforskrift utarbeides høsten 2018 og legges ut til høring tidlig i 2019. Det er all grunn til å anta at innholdet i overskriftene kjemisk og økologisk god/svært god tilstand etter vannforskriften i kystvannet blir et tydeligere tema i denne perioden. Dette er også uttrykt direkte ved kommentarer til høringen av endringen av vannforskriften (konklusjon på høringen er bebudet å komme sommeren 2018). Hvordan vi sammen kan få til en mer kostnadseffektiv overvåkning av kystvannet ved hjelp av tverrfaglig samarbeid og teknologi er et tema, og aktuelt for oppfølging av vannforskriften. Tiltak for store summer iverksettes for å nå miljømål i kystvannet og det er behov for vite om «rett medisin» er satt inn. Ble effektene slik vi mente?

FRISK OSLOFJORD

Møte nr. 1/2018

Saksframlegg – sak. nr 2 : Videre arbeid med «kunnskapsbanken»

Saksbehandler: Olav Falk-Pedersen og Atle Haga

Hva saken gjelder

En viktig del av prosjektet Frisk Oslofjord er å spre kunnskap til befolkningen generelt og til barn og unge spesielt. Prosjektet vil innhente og systematisere betydelig mengde kunnskap fra egne tokt og ikke minst fra allerede gjennomførte undersøkelser av nasjonalparkene. Kunnskapsbanken vil også tilrettelegges for å motta eksisterende informasjon fra undersøkelser som gjennomføres etter at Frisk Oslofjord er avsluttet.

Underprosjektet Kunnskapsbank vil popularisere og spre innhentet kunnskap til befolkningen om det marine miljøet generelt og til barn og unge spesielt:

- Undervisning på ulike klassetrinn inkludert moduler hvor elevene er «juniorforskere»
- Popularisert stoff til mediene, nettsider og sosial medier
- Artikler og foredrag
- Film om utvalgte tema

Vurdering

Undervisningsledelsen i Vestfold og Østfold fylkeskommune har hatt innledende diskusjoner og møte om hvordan underprosjektet «Kunnskapsbank» best kan gjennomføres for å sikre at målene oppnås og at de undervisningsopplegg som utvikles er tilpasset skolens læringsplaner. Det er enighet i at Frisk Oslofjord er et prosjekt som vil ha stor verdi og nytte for skoleverket, antatt at undervisningsoppleggene er brukervennlig og godt tilpasset skolehverdagen. For å sikre dette er det ønskelig å starte aktiviteten med et forprosjekt som gjennomføres av INSPIRIA science center.

Vi foreslår at INSPIRIA science center (<http://www.inspiria.no/>) i Sarpsborg er Frisk Oslofjords samarbeidspartner for aktiviteten «Kunnskapsbanken» og at INSPIRIA engasjeres av Havforskningsinstituttet som prosjektleder for Frisk Oslofjord, mens representanter fra fylkeskommunene, kommunen Færder og Hvaler og besøkscenterne på Verdens Ende, Ilene og Skjærhalden vil være styringsgruppe for underprosjektet «Kunnskapsbanken». Det første fellesmøte med aktørene i styringsgruppa vil gjennomføres 17. september. I møtet vil også Kongsberg og Havforskningsinstituttet delta. Forprosjektet som vil være ferdig i løpet av november 2018, vil utvikle forslag hvordan det videre arbeidet kan gjennomføres inkludert planer og budsjett.

Forslag til vedtak

Styringsgruppen slutter seg til det skisserte opplegg og fremdrift for forprosjekt Kunnskapsbanken.
Forprosjektet samt forslag til videre arbeid legges fram for styringsgruppen i neste møte.

ST 17/2018 Delegerete saker

Utvalg	Utvalgssak	Møtedato
Nasjonalparkforvalter på delegert fullmakt		

Tillatelse til opptak av film fra drone over Bolærne for Færder kommune

Vedtak

Nasjonalparkforvalter gir Færder kommune, under henvisning til naturmangfoldloven § 48, dispensasjon fra verneforskriften § 3 punkt 7.2 for å lage en film om Bolærne i Færder kommune med opptak fra drone.

Tillatelsen gis på følgende vilkår:

- Tillatelse gjelder fra 17. august til og med 30. september 2018
- Færder kommune rapporterer resultatet til Færder nasjonalpark innen 1. desember 2018.

Avgjørelsen kan påklages til Miljødirektoratet. Klagefristen er tre uker etter at vedtaket er mottatt. Eventuell klage sendes nasjonalparkstyret.

Bakgrunn

Færder kommune vil bruke filmen til markedsføring av Bolærne. Søker skriver blant annet: «Vi planlegger å lage en film om Bolærne for markedsføring bla i sosiale medier. Vi forsøker å filme i høst mens det ennå er bra aktivitet er ute.... det er ønskelig å filme førstkommande lørdag når det er aktivitetsdag på Østre Bolærne.» E-post med søknaden er lagt ved.

Grunnlaget for avgjørelsen

Nasjonalparkforvalter har fullmakt til å gi mindre tillatelser i samsvar med verneforskriften. Denne myndigheten er delegert fra Nasjonalparkstyret.

En del av verneforskriftens formålsparagraf er slik: «*Allmennheten skal gis anledning til uforstyrret opplevelse av naturen gjennom utøvelse av naturvennlig og enkelt friluftsliv, med liten grad av teknisk tilrettelegging.*»

Verneforskriftens § 3 pkt. 7.2 setter forbud mot unødvendig støy i nasjonalparken, herunder bruk av modellfly og lignende, jevnfør også verneforskriften § 3 pkt. 3.1. Dispensasjon kan gis etter naturmangfoldloven § 48. Avgjørende her er at tiltaket ikke strider mot vernevedtakets

formål og ikke kan påvirke verneverdiene nevneverdig. Tiltaket skal også vurderes etter naturmangfoldloven §§ 8 til 12.

Vurdering

Bolærne er en v hovedinnfallsportene til Færder nasjonalpark og er tilrettelagt for mer bruk enn dagens nivå, se forvaltningsplanen. Informasjon om, og presentasjon av muligheter på Bolærne vil øke muligheten for bedre bruk av øyene innenfor formålsparagrafens intensjon om allmennhetens tilgang til naturopplevelser i nasjonalparken. Filming fra drone antas å være en av de mest effektive måter å skaffe oversikt, med så lite forstyrrelse som mulig. Forstyrrelsene av flyvningen er kortvarig. Selv om dronen gir noe støy og kan påvirke fugl, er de negative effektene små. Tiltaket er ikke i strid med verneformålet, og påvirker ikke verneverdiene i nevneverdig grad.

Droneflygningen vurderes som godt nok opplyst. Teknologi og metode er velkjent. Bruk av drone som fremmer deler av verneformålet, åpner ikke for forventninger om bruk som har overvekt av negative virkninger. Kravene i naturmangfoldloven §§ 8-12 ansees ivaretatt.

Konklusjon

Nasjonalparkforvalter gir Færder kommune, under henvisning til naturmangfoldloven § 48, dispensasjon fra verneforskriften § 3 punkt 7.2 for å lage en film om Bolærne i Færder kommune med opptak fra drone.

Tillatelsen gis på følgende vilkår:

- Tillatelse gjelder fra 17. august til og med 30. september 2018
- Færder kommune rapporterer resultatet til Færder nasjonalpark innen 1. desember 2018.

Klageadgang:

Avgjørelsen kan påklages til Miljødirektoratet. Klagefristen er tre uker etter at vedtaket er mottatt. Eventuell klage sendes nasjonalparkstyret.

Søknaden er vedlagt.

Utvalg	Utvalgssak	Møtedato
Nasjonalparkforvalter på delegert fullmakt		

Tillatelse til opptak av film fra drone over Færder nasjonalpark for Saga Oseberg

Vedtak

Nasjonalparkforvalter gir Saga Oseberg, under henvisning til naturmangfoldloven § 48, dispensasjon fra verneforskriften § 3 punkt 7.2 for å lage en film ved Bolærne i Færder kommune med opptak fra drone.

Tillatelsen gis på følgende vilkår:

- Tillatelse gjelder fra 1. september til og med 30.november 2018
- Saga Oseberg rapporterer resultatet til Færder nasjonalpark innen 1. desember 2018.

Avgjørelsen kan påklages til Miljødirektoratet. Klagefristen er tre uker etter at vedtaket er mottatt. Eventuell klage sendes nasjonalparkstyret.

Bakgrunn

Saga Oseberg vil bruke filmen til internasjonal presentasjon i samarbeid med Færder og Tønsberg kommuner. Søker skriver: «*Hei, Saga Oseberg får besøk av et britisk TV-team (Arrow Media) som skal filme Saga Oseberg, primært i Vestfjorden – men muligens også ved Bolærene (avhengig av vær og vind). De vil samtidig filme for National Geographic som holder på å lage en serie som skal hete Skandinavia fra luften. De har søkt, og fått tillatelse fra Tønsberg og Færder kommune til filming og har sertifisert droneflyger. For to dager siden ble jeg oppringt av Færder kommune og sa at vi også måtte ha tillatelse fra Færder nasjonalpark og at de håpet jeg kunne søke da det ville tatt for lang tid for britene.*

Dersom vær og vind tillater det er planen å seile i Oslofjorden/ved Bolærene på søndag 2.september. Vi søker derfor om tillatelse til å filme med drone i nasjonalparken på søndag.

Takk for velvillighet til å behandle en søknad så sent, men håper at dere også ser reklameverdien i å få Vestfold med i National geographic world wide..»

Grunnlaget for avgjørelsen

Nasjonalparkforvalter har fullmakt til å gi mindre tillatelser i samsvar med verneforskriften. Denne myndigheten er delegert fra Nasjonalparkstyret.

En del av verneforskriftens formålsparagraf er slik: *«Allmennheten skal gis anledning til uforstyrret opplevelse av naturen gjennom utøvelse av naturvennlig og enkelt friluftsliv, med liten grad av teknisk tilrettelegging.»*

Verneforskriftens § 3 pkt. 7.2 setter forbud mot unødvendig støy i nasjonalparken, herunder bruk av modellfly og lignende, se også verneforskriften § 3 pkt. 3.1. Dispensasjon kan gis etter naturmangfoldloven § 48. Avgjørende her er at tiltaket ikke strider mot vernevedtakets formål og ikke kan påvirke verneverdiene nevneverdig. Tiltaket skal også vurderes etter naturmangfoldloven §§ 8 til 12.

Vurdering

Informasjon om, og presentasjon av nasjonalparken, vil øke muligheten for bedre bruk innenfor formålsparagrafens intensjon om allmennhetens tilgang til naturopplevelser i nasjonalparken. Filming fra drone antas å være en av de mest effektive måter å skaffe oversikt, med så lite forstyrrelse som mulig. Forstyrrelsene av flyvningen er kortvarig. Selv om dronen gir noe støy og kan påvirke fugl, er de negative effektene små. Tiltaket er ikke i strid med verneformålet, og påvirker ikke verneverdiene i nevneverdig grad.

Droneflygningen vurderes som godt nok opplyst. Teknologi og metode er velkjent. Bruk av drone som fremmer deler av verneformålet, åpner ikke for forventninger om bruk som har overvekt av negative virkninger. Kravene i naturmangfoldloven §§ 8-12 ansees ivaretatt.

Konklusjon

Nasjonalparkforvalter gir Saga Oseberg, under henvisning til naturmangfoldloven § 48, dispensasjon fra verneforskriften § 3 punkt 7.2 for å lage en film fra nasjonalparken med opptak fra drone.

Tillatelsen gis på følgende vilkår:

- Tillatelse gjelder fra 1. september til og med 30. november 2018
- Saga Oseberg rapporterer resultatet til Færder nasjonalpark innen 15. desember 2018.

Klageadgang:

Avgjørelsen kan påklages til Miljødirektoratet. Klagefristen er tre uker etter at vedtaket er mottatt. Eventuell klage sendes nasjonalparkstyret.

Utvalg	Utvalgssak	Møtedato
Færder nasjonalparkstyre	18/2018	11.09.2018

Moutmarka - Færder nasjonalpark - dispensasjon - forlengelse av ridesti for Stall Verdens Ende

Forslag til vedtak

Under henvisning til saksfremlegget og naturmangfoldlovens § 48 gis det dispensasjon fra verneforskriftens § 3 pkt. 2.1 og 6.1 for etablering av utvidet ridesti som omsøkt i Moutmarka. Dispensasjonen gis til Stall Verdens Ende på følgende vilkår:

- Ridestien må følge omsøkt og merket trasè, som vist i forslag fra SNO
- Ridestien tillates ryddet i en bredde på maks 2 meter.
- Hogstavfall skal ryddes og benyttes til flising av stien eller kjøres bort. Flis utenfra tillates ikke påført.
- Grusing av stien begrenses til våte partier.
- Trær med stammediameter over 20 cm tillates ikke felt.
- Av hensyn til hekkende fugl må den støyende delen av arbeidet startes opp først etter 1. september og være avsluttet senest 1. mai.
- Ridestien skal være åpen for alle brukere, men tillates ikke for sykling av sikkerhetsmessige grunner. I samarbeid med grunneiere og forvaltningsmyndigheten settets opp skilt på hensiktsmessige steder langs stien, som opplyser om at dette er en ridesti, og at brukerne må ta nødvendige hensyn.
- Det foretas en sluttbefaring når ridestien er ferdig, der OF, SNO, vernemyndighet og Stall Verdens Ende er til stede.

Klageadgang:

Avgjørelsen kan påklages til Miljødirektoratet. Klagefristen vil være tre uker etter at vedtaket er mottatt. Eventuell klage sendes gjennom nasjonalparkstyret.

Bakgrunn

Nasjonalparkforvalter ga i 2016 på delegert fullmakt dispensasjon på nærmere vilkår til etablering av ridedsti i Moutmarka. Dispensasjonen ble gitt etter søknad fra Stall Verdens Ende i et skogsområde sydøst i Moutmarka. Ridedstien som ble gått opp med søker og grunneier Oslofjordens Friluftsråd, var ment som første trinn i en senere opparbeiding av ridedstien i et trinn 2. Det foreligger nå søknad fra Stall Verdens Ende til etablering av ridedstiens trinn 2.

Det vises i søknaden til at eksisterende ridedsti er noe kort, da ønske i utgangspunktet var halv times turer ifra ridesenteret. Da mangler da ca 10-15 min lengre ridedsti, dette for å slippe mest mulig trafikkert område. Bruken av den eventuelle nye stien vil jo bli den samme som eksisterende sti. Stall Verdens Ende ser viktigheten med ett godt vedlikehold av stien, slik at en bevarer stien på best mulig måte. Stall Verdens Ende har selv stått for vedlikeholdet, og vil også gjøre det for trinn 2. Søker har kun positive erfaringer fra egen bruk og fra andre utenfra.

Det er gjennomført felles befaring med Oslofjordens Friluftsråd, Statens naturoppsyn(SNO), nasjonalparkforvaltningen og søker. Oslofjordens Friluftsråd som grunneier er positiv til utvidelse av ridedstien. Det samme gjelder grunneier til gbnr. 243/20, som vil bli noe berørt av ridedstien. Han har under befaring med søker stilt seg positiv til ridedstien, og dette er også telefonisk bekreftet med nasjonalparkforvaltningen. Statens naturoppsyn har etter dette utarbeidet et konkret forslag til utvidelsen av ridedstien:

«Utgangspunktet var gjennomført befaring for å se om det kunne lages en justering som gjør at det sammenhengende våte partiet gjennom den tette skogen ble minst mulig berørt. Forslaget fra SNO følger i stor grad den samme ruta som under felles befaring men har en litt annen løsning for å kryss sumpområdet.

I området vest for den eksisterende stien er det et lite og tett, nesten ugjenomtregelig flere steder, skog og kratt parti med et vått drag / sumpskog tvers gjennom. En sti i det våte vil fort bli et skikkelig sølehull, særlig når hest med stort marktrykk bruker den. Det kan selvsagt unngås ved å lage en passering enten ved en klopp / bru eller legge pukk og grus for å bygge en vei over. For en hestesti antar vi en gruslegging er best slik det er gjort på deler av den eksisterende stien men med noe mere masser og solid underlag i og med det bløte underlaget. SNO vurderer det slik at dersom man skal lage en slik passasje over det våte partiet bør det skje mest mulig i utkanten av området. To grunner til det. Evt vannstrømming gjennom sumpskogen demmes ikke opp. Videre er det et poeng å ikke dele opp den tette skogen mer enn nødvendig. Vi er kjent med at dette er en av de roligere, men små, områdene på Moutmarka hvor folk nesten aldri ferdes. For rådyr i området er dette et område de kan søke seg til og være uforstyrret. At vi gikk rett på rådyr under befaringen var jo et lite signal om det også. Det har skjedd begge ganger siden også ved befaring der.

Helt mot nord i denne sumpskogen, grensen på sauebeitet, går det et steingjerde med et sauegjerde oppå. I våte perioder står vannet i sumpskogen også helt inntil dette steingjerdet. Vi tror likevel det er en god ide å legge stien langs med og tett på dette steingjerdet da det gjør at sumpskogen ikke blir delt opp mer enn nødvendig av en ridedsti. Ridedstien vil da gå rundt sumpskogen og ikke gjennom den. For denne våtmarka og dyrelivet der tror vi det har en bedre effekt. Men det betyr at det langs steingjerdet må gjøres en god jobb med å legge opp pukk og grus som en skulder langs steingjerdet som tåler hest. Dette måtte uansett vært gjort der man skulle krysset sumpområdet.

Forslag til trasé er tydelig merket med bånd. Der det var plass til å lage noen mindre sløyfer og svinger i de tørre partiene gjorde vi det for å gjøre stien lengst mulig og kanskje mest mulig interessant for riding. Det er også gjort et GPS plott på forslaget som viser at dette er på ca 610 m. Merket rute er gjennomgått med Stall Verdens Ende, som mente dette var et glimrende

utgangspunkt for en forlengelse av stien og er inneforstått med at det må gjøres en jobb med å lage en god passasje langs steingjerde for å hindre at det dannes en sølesti her samt at det selvsagt må ryddes vei og bedre underlaget der det trengs.»

Grunnlaget for avgjørelsen

I henhold til naturmangfoldlovens § 7 skal prinsippene i §§ 8 til 12 legges til grunn som retningslinjer ved utøving av offentlig myndighet og vurderingen skal fremgå av beslutningen. Prinsippene gjelder kunnskapsgrunnlaget, føre-var-prinsippet, økosystemtilnærming og samlet belastning, hvem som skal bære kostnadene ved miljøforringelse og miljøforsvarlige teknikker og driftsmetoder.

Opparbeidelse og rydding av ridestien krever dispensasjon etter naturmangfoldlovens § 48 fra verneforskriftens § 3 pkt. 2.1 hvor det heter: « *Vegetasjonen på land og i sjø, herunder døde busker, trær og ilanddrevet tang og tare er vernet mot skade og ødeleggelse.....* ». Forvaltningsmyndigheten kan etter naturmangfoldlovens § 48 gjøre unntak fra forskriften dersom det ikke strider mot vernevedtakets formål og ikke kan påvirke verneverdiene nevneverdig. Dette vil også gjelde dispensasjon fra verneforskriftens § 3 pkt. 6.1 om forbudet mot motorferdsel. Verneforskriften opplyser ellers i § 3 pkt. 5.6 at bruk av hest i Moutmarka kun er tillatt på veier samt på trasèer som er godkjent for slik bruk i forvaltningsplanen. I utkastet til forvaltningsplan er tatt inn forslag til trasè for ny ridesti, som langt på vei samsvarer med omsøkt ridesti.

Vurdering

Forholdet til naturmangfoldlovens §§ 8 - 12

§ 8 Kunnskapsgrunnlaget

Kunnskapen om naturmiljøet er godt dokumentert i forvaltningsplanen. Det aktuelle området for ridestien består av edelløvskog med en del enkelttrær av alm, ask, eik, morell, villeple og selje, samt våtere partier med svartor. Det er ikke påvist verdifulle naturtyper eller stedbundne forekomster av rødlistearter i skogsområdet. Området er i skjøtselssammenheng angitt som sauebeite, men er ikke ryddet eller tatt i bruk som beite. Området har liten friluftsmessig ferdsel. SNO opplyser i sitt forslag til ridesti, at deler av området er viktig for uforstyrret opphold for rådyr.

§ 9 Føre-var-prinsippet

Kunnskapsgrunnlaget er godt, og føre-var prinsippet kommer her ikke til anvendelse.

§ 10 Prinsippet om økosystemtilnærming og samlet belastning

Etablering av ridestien innebærer en kanalisering av ferdsel med hest inn i et område uten vesentlige verneverdier og friluftsverdier. Ridestien forventes å redusere ulovlig ferdsel med hest i denne delen av nasjonalparken, og vil ikke øke den samlede belastningen i Moutmarka. Stien er foreslått lagt slik at den vil gå rundt sumpskogen og ikke gjennom den. For denne våtmarka og dyrelivet vil dette være den beste løsningen

§ 11 Kostnader ved miljøforringelse skal bæres av tiltakshaver

Stall Verdens Ende må bære eventuelle kostnader ved miljøforringelse i forbindelse med etablering og drift av ridestien.

§ 12 Miljøforsvarlige teknikker og driftsmetoder

Det vil bli brukt ATV med henger under rydding og opparbeidelse av ridestien. Felling og rydding vil skje manuelt, og flisehogging vil skje med egnet maskinelt utstyr. Omsøkt driftsmetode og teknikk ved rydding av stien vurderes som miljøforsvarlig.

Særskilt vurdering etter naturmangfoldlovens § 48

Hovedrammen for denne dispensasjonsbestemmelsen er som nevnt at tiltakene ikke kan påvirke verneverdiene nevneverdig og heller ikke stride mot vernevedtakets formål. Nasjonalparkforvaltningen har befart området sammen med grunneier, tiltakshaver og

SNO, og SNO har senere stukket ut ridestien etter nærmere vurderinger. Utvidelsen av ridestien er oppgitt til 610 meters lengde, som kommer i tillegg til tidligere godkjent ridesti på 800 meters lengde. Det settes vilkår som tidligere ved at bredden på stien begrenses til maks 2 meter. Trær med stammediameter over 20 cm skal ikke ryddes. Videre at ryddingen vil skje på en forsvarlig måte med enkelt utstyr, og skogsavfall vil bli fliset opp eller kjørt ut.

Det er ikke påvist verdifulle naturtyper eller stedbundne rødlistearter som vil bli berørt av tiltaket, og forslaget til stitrasè ivaretar hensynet til rådyrbestanden og behovet for et rolig område. Trasèen legges også utenom fuktige områder nær steingjerde i nord, og opparbeides slik at stien ikke blir sølete og utsatt for slitasje.

Området vurderes som første trinn av ridestien egnet for etablering av en ridesti, uten at verneverdiene påvirkes i nevneverdig grad. Dette ble også lagt til grunn da stien ble tatt inn i forvaltningsplanen.

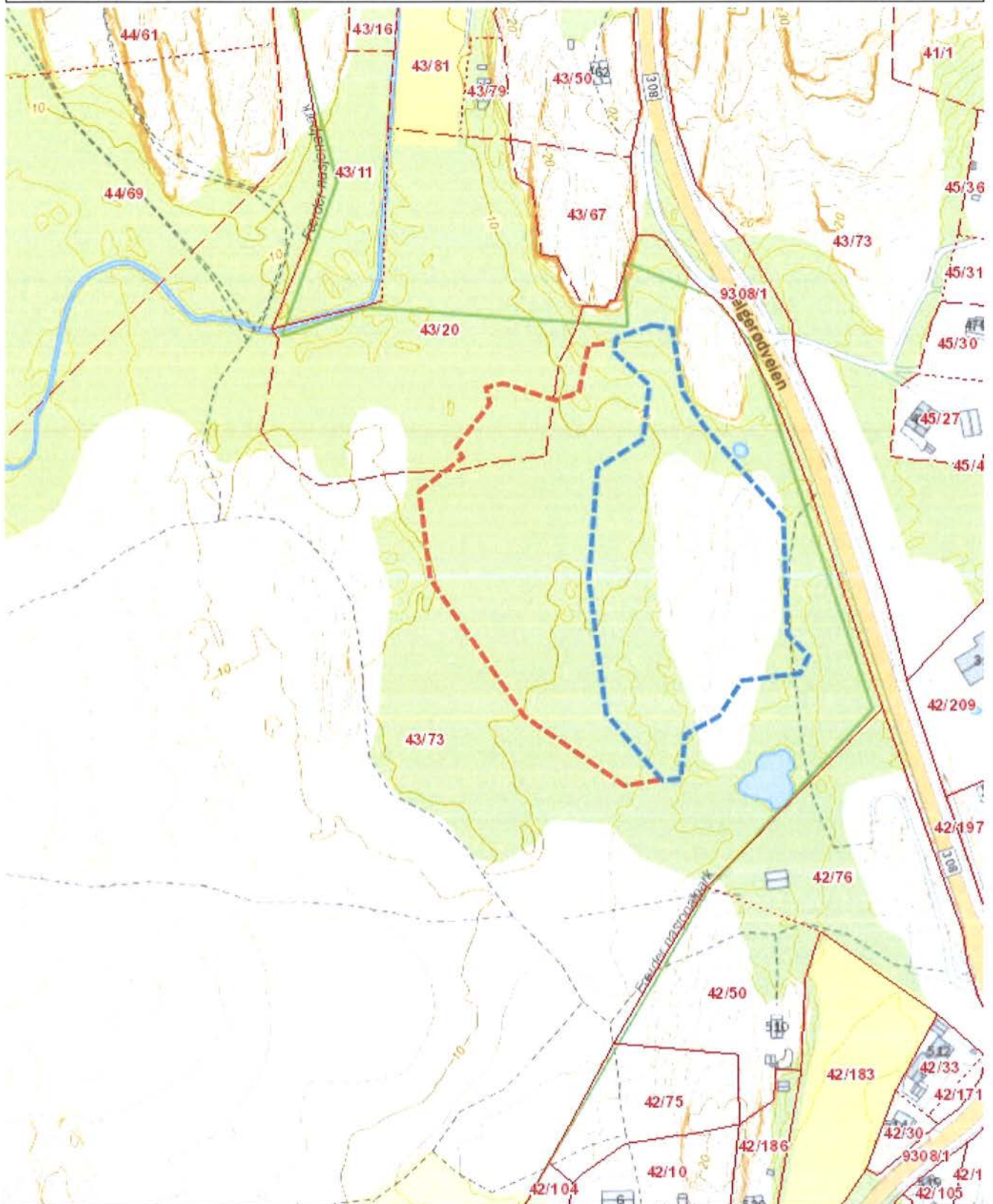
Konklusjon

Under henvisning til saksfremlegget og naturmangfoldlovens § 48 gis det dispensasjon fra verneforskriftens § 3 pkt. 2.1 og 6.1 for etablering av utvidet ridesti som omsøkt i Moutmarka. Dispensasjonen gis til Stall Verdens Ende på følgende vilkår:

- Ridestien må følge omsøkt og merket trasè, som vist i forslag fra SNO
- Ridestien tillates ryddet i en bredde på maks 2 meter.
- Hogstavfall skal ryddes og benyttes til flising av stien eller kjøres bort. Flis utenfra tillates ikke påført.
- Grusing av stien begrenses til våte partier.
- Trær med stammediameter over 20 cm tillates ikke felt.
- Av hensyn til hekkende fugl må den støyende delen av arbeidet startes opp først etter 1. september og være avsluttet senest 1. mai.
- Ridestien skal være åpen for alle brukere, men tillates ikke for sykling av sikkerhetsmessige grunner. I samarbeid med grunneiere og forvaltningsmyndigheten settets opp skilt på hensiktsmessige steder langs stien, som opplyser om at dette er en ridesti, og at brukerne må ta nødvendige hensyn.
- Det foretas en sluttbefaring når ridestien er ferdig, der OF, SNO, vernemyndighet og Stall Verdens Ende er til stede.

Vedlegg:

- Kartutsnitt som viser trinn 1(blå stiplet strek) og trinn 2(rød stiplet strek) av ridestien

0 50,00 100,00 200,00 Meters

WGS_1984_UTM_Zone_33N
© Norge digitalt og Geovekst

Se tegnforklaring på neste side

Merknader

Skriv inn merknader...

Tegnforklaring

Grenser

- Målemetode ukjent
- Landmålt, treghetsstedfestet
- Konstruert
- Digitalisert
- Tatt fra plan
- - Spesielle metoder
- Frihåndstegnet o.a.
- Generert fra andre data

Gnr/Bnr

GeocacheBasis

Hansen, Pål Otto

Til: Strandli, Bjørn; Sollie, Berit
Emne: VS: Søknad
Vedlegg: Ridesti Moutmarka.docx

Er denne søknaden registrert i Ephorte? Antar jeg kan stå som saksbehandler.
Pål Otto

Fra: Monica Larsen [mailto:post@stallverdensende.no]

Sendt: 22. juni 2018 16:35

Til: Hansen, Pål Otto <fmvepoh@fylkesmannen.no>; Strandli, Bjørn <fmvebvs@fylkesmannen.no>; Anne Sjørmæling <anne@oslofjf.no>

Kopi: per.espen.fjeld@miljodir.no

Emne: Søknad

Hei og takk for sist!

Søker herved om en forlengelse av ridesti i Moutmarka. Da eksisterende ridesti er noe kort, da ønske var i utgangspunktet halv times turer ifra ridesenteret. Da mangler vi ca 10-15 min lengre ridesti, dette for å slippe mest mulig trafikkert område.

Bruken av den eventuelle nye stien vil jo bli den samme som eksisterende sti. Der den er meget populær med ridning med ponni. Jeg ser viktigheten med ett godt vedlikehold av stien, slik at en bevarer stien på best mulig måte. Slik det har blitt gjort med eksisterende sti. Personlig har jeg kun fått positive tilbakemeldinger fra andre utenifra. Håper dere også har fått kun positive tilbakemeldinger fra folk som har ferdes på denne ridesti.

Viser til notat som jeg legger ved i vedlegget, der vi har hatt felles befarung med statens naturoppsyn.

Dette hadde vært helt fantastisk og håper på positivt svar.

Mvh Monica Larsen
Monica Larsen
Stall Verdens Ende
Skåeveien 3
3145 Tjøme
90128457
[stallverdensende.no](mailto:post@stallverdensende.no)

Videresendt melding:

Fra: Per Espen Fjeld <per.espen.fjeld@miljodir.no>

Emne: Ridesti Moutmarka

Dato: 20. juni 2018 kl. 14.07.31 CEST

Til: Anne Sjørmæling (anne@oslofjf.no) <anne@oslofjf.no>, Bjørn Strandli ('fmvebvs@fylkesmannen.no') <'fmvebvs@fylkesmannen.no'>, Hansen, Pål Otto (fmvepoh@fylkesmannen.no) <fmvepoh@fylkesmannen.no>, Monica Larsen <post@stallverdensende.no>

Kopi: Jørn H Lindseth <jorn.helge.lindseth@miljodir.no>, Egil Soglo
<egil.soglo@miljodir.no>

Se vedlegg

Per Espen Fjeld

Prosjektleder, naturoppsyn

Statens naturoppsyn / Norwegian Nature Inspectorate
Miljødirektoratet / Norwegian Environment Agency

Phone: +47 46960982

E.mail: per.espen.fjeld@miljodir.no

www.naturoppsyn.no - www.miljodirektoratet.no

Adr: P.box: 5672 Sluppen, 7485 Trondheim, Norway

Visiting address: Rønningen 24, 3145 Tjøme

Utvidet ridesti Moutmarka – forslag fra SNO

SNO har gjort en befarings tur for å se om det er mulig å finne en best mulig plassering av en utvidelse av ridestien på Moutmarka. Utgangspunktet var den befaringen vi hadde tidligere og se om det kunne lages en justering som gjør at det sammenhengende våte partiet gjennom den tette skogen ble minst mulig berørt. Vårt forslag følger i stor grad den samme ruta som under vår felles befarings tur men har en litt annen løsning for å kryss sumpområdet.

I området vest for den eksisterende stien er det et lite og tett, nesten ugjennomtrengelig flere steder, skog og kratt parti med et vått drag / sumpskog tvers gjennom. En sti i det våte vil fort bli et skikkelig sølehull, særlig når hest med stort marktrykk bruker den. Det kan selvsagt unngås ved å lage en passering enten ved en klopp / bru eller legge pukk og grus for å bygge en vei over. For en hestesti antar vi en gruslegging er best slik det er gjort på deler av den eksisterende stien men med noe mere masser og solid underlag i og med det bløte underlaget. SNO vurderer det slik at dersom man skal lage en slik passasje over det våte partiet bør det skje mest mulig i utkanten av området. To grunner til det. Evt vannstrømming gjennom sumpskogen demmes ikke opp. Videre er det et poeng å ikke dele opp den tette skogen mer enn nødvendig. Vi er kjent med at dette er en av de roligere, men små, områdene på Moutmarka hvor folk nesten aldri ferdes. For rådyr i området er dette et område de kan søke seg til og være uforstyrret. At vi gikk rett på rådyr under befaringen var jo et lite signal om det også. Det har skjedd begge ganger siden også ved befaring der.

Helt mot nord i denne sumpskogen, grensen på sauebeitet, går det et steingjerde med et sauegjerde oppå. I våte perioder står vannet i sumpskogen også helt inntil dette steingjerdet. Vi tror likevel det er en god ide å legge stien langs med og tett på dette steingjerdet da det gjør at sumpskogen ikke blir delt opp mer enn nødvendig av en ridesti. Ridestien vil da gå rundt sumpskogen og ikke gjennom den. For denne våtmarka og dyrelivet der tror vi det har en bedre effekt. Men det betyr at det langs steingjerdet må gjøres en god jobb med å legge opp pukk og grus som en skulder langs steingjerdet som tåler hest. Dette måtte uansett vært gjort der man skulle krysset sumpområdet.

Vi har gått opp et forslag til trasé og merket denne tydelig med bånd. Der det var plass til å lage noen mindre sløyfer og svinger i de tørre partiene gjorde vi det for å gjøre stien lengst mulig og kanskje mest mulig interessant for riding. Vi har også gjort et GPS plott på forslaget som viser at dette er på ca 610 m. Når vi hadde merket det vi mente var en aktuell rute kontaktet vi Monica og gikk gjennom hele ruta med henne. Hun mente dette var et glimrende utgangspunkt for en forlengelse av stien og er inneforstått med at det må gjøres en jobb med å lage en god passasje langs steingjerde for å hindre at det dannes en sølesti her samt at det selvsagt må ryddes vei og bedre underlaget der det trengs.

Per Espen Fjeld

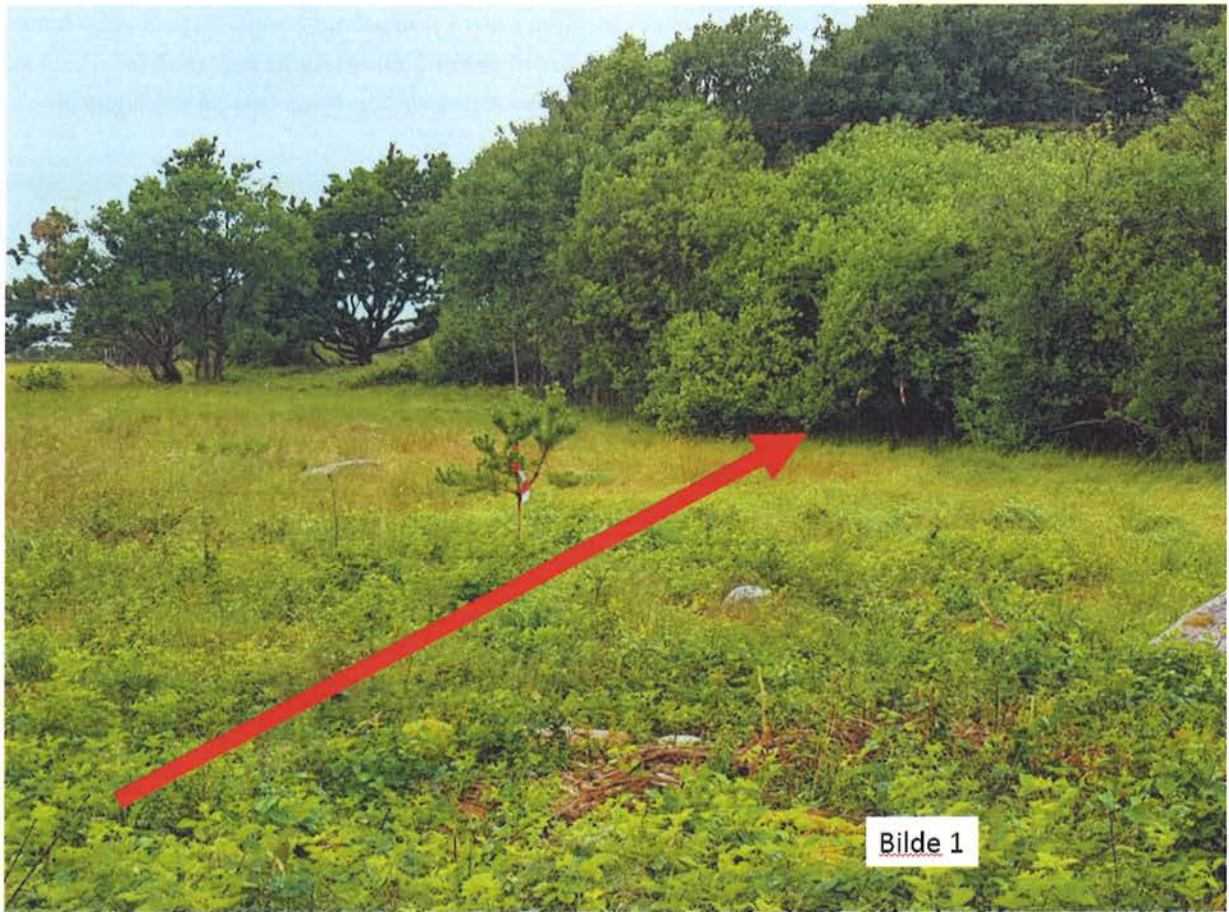
Vedlagt kartplott og noen bilder fra området.

Plott av forslaget til ny ridesti.

De to neste bildene, 1 og 2, viser hvordan den nye stien kobler seg på den gamle. Bildet er tatt i sør der den nye stien går fra den gamle, gjennom noen få meter med kratt, ut på det åpne sauebeitet og krysser da inn i krattet igjen litt lenger vest. De to bildene er tatt fra omtrent samme punkt. Bilde 1 mot vest bilde 2 mot øst og mot der den gamle ridestien går noen meter inn i kratet der bildet er tatt mot.

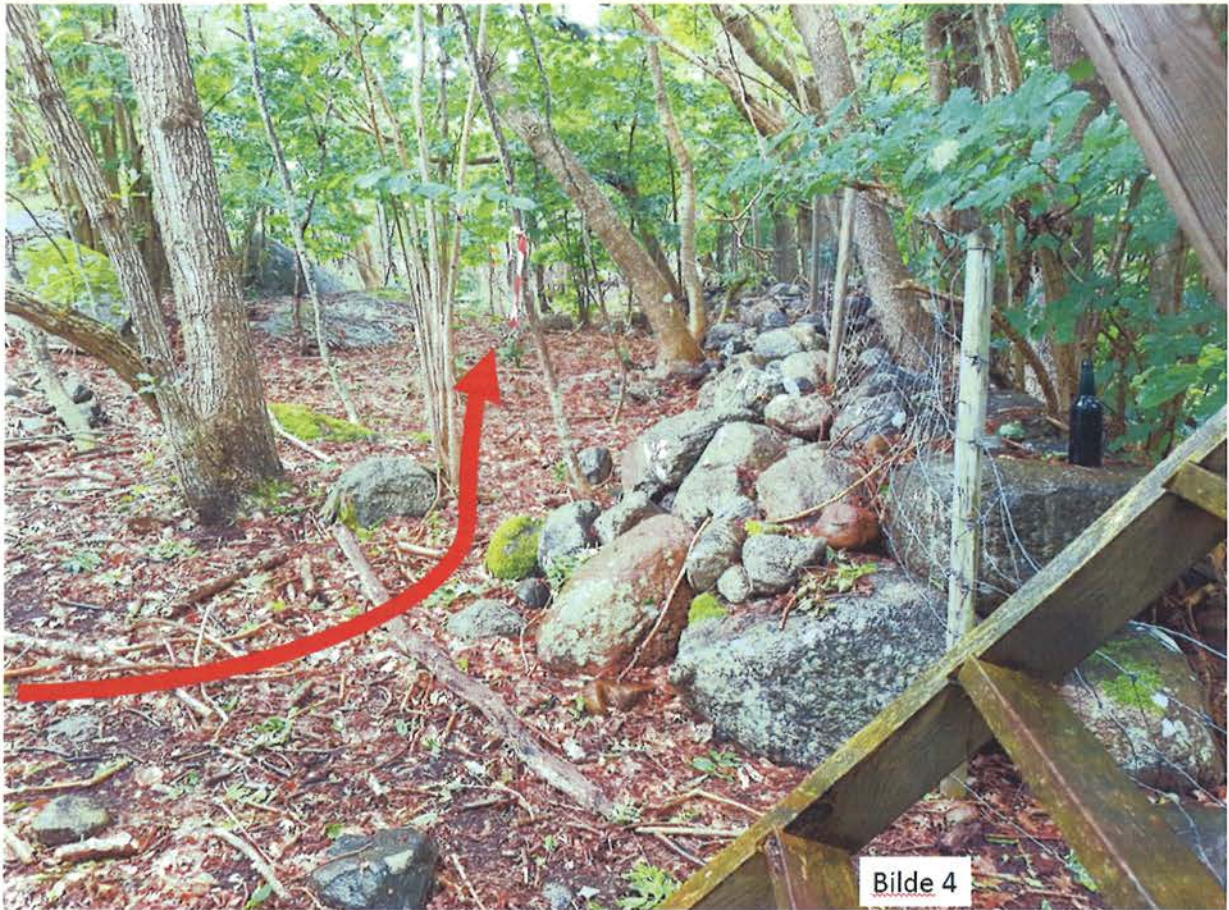
Bilde 1

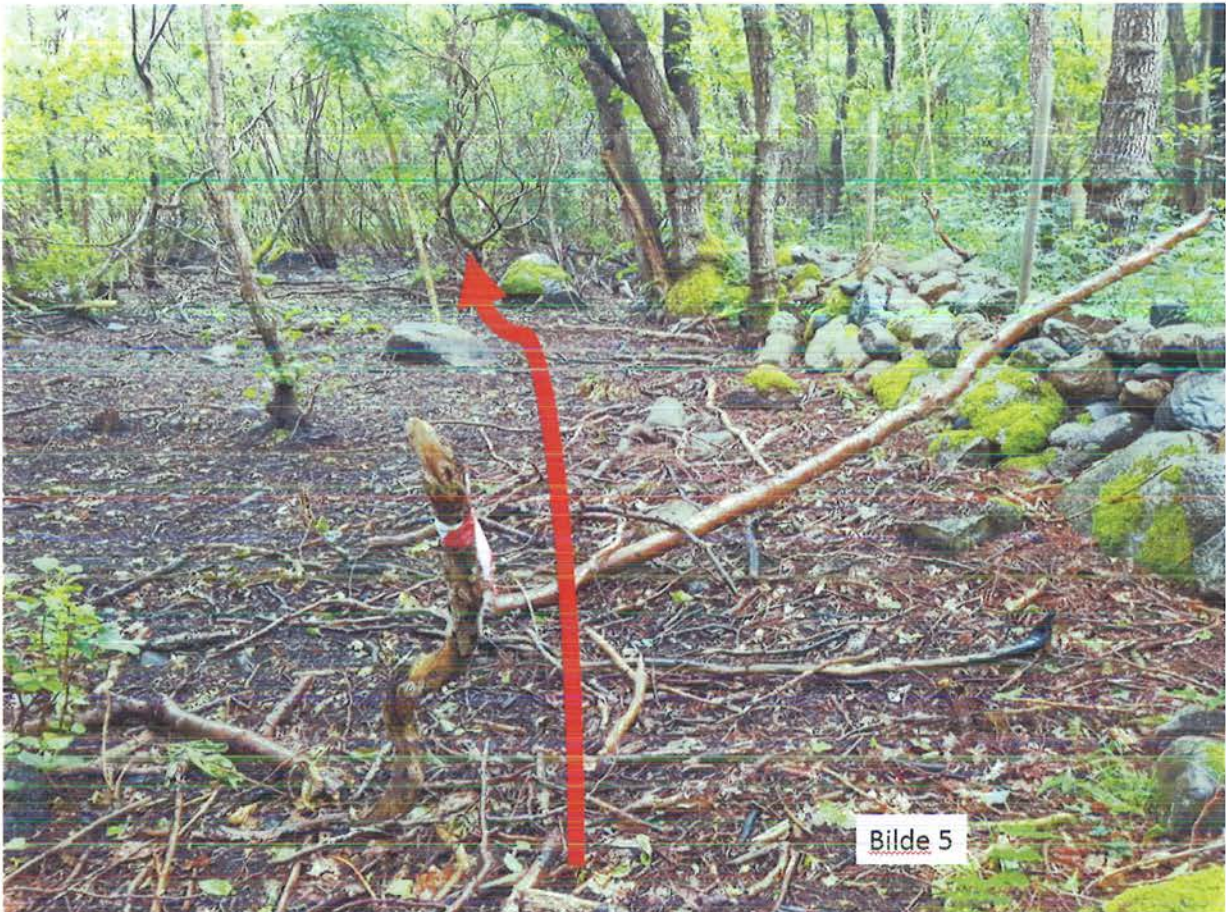
Bilde 2

Bild 3 og 4 er tatt fra samme punkt og er der den nye stien møter den gamle i nord. Bilde 3 viser hvor den gamle stien kommer fra og vil passere ridestiskiltet som sees på bildet og gå rett bort til steingjerdet og til side for gjerdeklyveren som vist i bilde 4. Derfra vil den følge tett på steingjerdet videre. Forslaget er merket tett med merkebånd som sees på bildet.

Bilde 5 og 6 er eksempler videre langs steingjerdet hvordan stien bør legges så tett på dette det går. En ser fra bildene at under perioder med mye vann vil det være veldig vått her. Men ved å legge det tett opp mot eksisterende steingjerde så vil en opparbeidet sti på dette område ta minst mulig areal av sumpskogen. Det må legges ned et grundig arbeid med å legge pukk og grus akkurat på dette strekket, som en liten skulder i foten av steingjerdet.

Bilde 5

Bilde 6

Møte nr. 2 – 2018

Saksframlegg – sak nr. 5

Hørings svar til Fiskeridirektoratet (frist 9.9.2018)

Saksbehandler: Even Moland (HI) og Bjørn Strandli (FNP)

Hva saken gjelder

I sitt brev av 8. juni 2018 sendte Fiskeridirektoratet (Fdir) på høring forslag om beskyttelse av gyteområder og forbud mot å fiske torsk fra Telemark til svenskegrensen. Høringsfristen er satt til 9. september 2018. Fdir begrunner forslaget med at kyst- og fjordtorsken i Sør-Norge har gått tilbake over tid og nå er på et historisk lavmål. Fdir ser derfor ikke noen vei utenom nye tiltak som reduserer dødeligheten av torsk betydelig. Det foreslås både å beskytte viktige gytefelt på kysten fra Lindesnes til svenskegrensen, samt å redusere dødelighet av torsk forårsaket av fiske fra om med Telemark til svenskegrensen.

Som faglig grunnlag henvises til Havforskningsinstituttets rapport: «Kunnskapsstatus kysttorsk i sør (Svenskegrensa-Stad)». «Krafttak for kysttorsken» gjennomførte sitt første år med prøvefiske i 2017. Prøvene viser at kysttorsk utgjør 30 % av torskebestanden i Ytre Hvaler nasjonalpark, og 13 % av torskebestanden i Færder nasjonalpark. Dette dokumenterer at det fortsatt finnes noe kysttorsk i Ytre Oslofjord, som da Fdir ønsker å bevare.

Det ene forslaget går ut på å forby all fiske og fangst i torskens viktigste gyteområder i perioden 1. januar til 30 april. Forbudet gjelder både yrkes- og fritidsfiske og fangst ved dykking. Unntatt er fiske etter sjøørret som reguleres etter lakse- og innlandsfiskeoven. Gyteområder kartlagt i forbindelse med gytefeltkartleggingen utført i 2008 er lagt til grunn for konkretisering av områder.

Det andre forslaget går ut på å forby alt fiske etter torsk innenfor grunnlinjen på strekningen fra og med Telemark til svenskegrensen. Forbudet inkluderer bruk av bunnsatte garn, og all bifangst av torsk skal settes ut igjen. Forbudet omfatter også yrkesfiske. Ved trålfiske etter reke og krepser innføres påbud om sorteringsrist.

Høringsforslaget er sendt ut parallelt med at Krafttak for kysttorsken legger fram forslag til bevaringsområder for kysttorsk i Ytre Oslofjord.

Vurdering:

Vi er urolige for treffsikkerheten og forankringen i høringsforslaget. Kunnskapsgrunnlaget er ikke oppdatert og det er ikke på plass referanseområder (nullfiskeområder) med tanke på oppfølging og evaluering av tiltakets effekt gjennom forskning.

Det må også understrekes at dette tiltaket kom svært overraskende, i og med at det i disse tider pågår et arbeid med å etablere bevaringsområder for kysttorsk i Ytre Oslofjord, med Fiskeridirektoratet som prosjekteier i «Krafttak for kysttorsken» (KFK).

Behov for videreføring av arbeidet med utforming og plassering av bevaringsområder innenfor, eller i tilknytning til Færder- og Ytre Hvaler nasjonalparker:

Fdir's forslag medfører en storskala fiskeriregulering, som vil medføre et endret forvaltningsregime i et større område geografisk område. KFK er gitt et mandat i høringsbrevet, der forsøksfisket (med ruser og teiner i mai måned, samt stereovideo i august) som gjennomføres i regi av prosjektet, anbefales videreført for å overvåke «etter-effekter» av et nytt forvaltningsregime dersom dette realiseres. For å oppnå god kunnskap om effektene av denne endringen - og skille ut effekten av tiltaket fra andre mulige kilder til endring - vil det være avgjørende å ha referanseområder/ kontrollområder der fiske ikke forekommer. KFKs igangsatte arbeid med å peke ut og innføre aktuelle bevaringsområder i Ytre Oslofjord er således svært nyttig for å opprette slike områder, og dermed fremskaffe kunnskap om hvor godt et allment forbud mot landing av torsk fungerer sammenlignet med områder der høsting er strengt regulert eller ikke forekommer (bevaringsområder/ nullfiskeområder).

Sesongmessig fredning av gyteområder:

Havforskningsinstituttet gjennomførte gytefeltkartlegging i det aktuelle området våren 2018. Resultatene herfra avviker mye fra det kunnskapsgrunnlaget fra 2008, som Fiskeridirektoratet har lagt til grunn for sitt forslag. Oppdateringene fra 2018 bør brukes ved valg av gyteområder som skal få et særskilt vern.

Kommentar til sesongmessig fredning av gytefelt:

Beste tilgjengelige kunnskap om bevegelsene til kysttorsk/ fjordtorsk tilsier at voksen torsk benytter/ befinner seg i de samme områdene hele året. Dermed er det sannsynlig at gytefeltene brukes av lokal torsk hele året, også i periodene utenom selve gytetiden. I tillegg er det vist at fiskedødeligheten for kysttorsk er høyest i sommermånedene, med en topp i juli. Dette tilsier at for områder karakterisert som gytefelt bør det være fiskeforbud hele året, i lys av intensjonen som er å gi særskilt vern til sårbare, lokale gytebestander av kysttorsk/ fjordtorsk.

Omfang:

Det opprinnelige mandatet i Krafttak for kysttorsken har vært å opprette et utvalg av bevaringsområder, som følges opp med måling av effekter gjennom prøvefiske.

Slik vi ser det finnes det to alternative veier å gå:

1. Arbeidet med bevaringsområder i Ytre Oslofjord fullføres og tilsvarende utvalg av områder etableres i indre Oslofjord og Telemark. Dette kan skje i regi av helhetlig forvaltningsplan for Oslofjorden, som nå startes opp fra

Regjeringen. Med de metodene som brukes i Krafttak for kysttorsken vil dette være treffsikre tiltak, med støtte i et godt, oppdatert faktaunderlag. Erfaringer viser at en utvidelse til også å omfatte Indre Oslofjord og Telemark kan være på plass i løpet av et år.

I dette alternativet vil arbeidet med hummervern også kunne integreres, slik man har gjort i Østfold (Krafttak for kysttorsken).

2. Fiskeridirektoratets forslag om å frede all torsk innenfor grunnlinjen gjennomføres. I tillegg etableres planlagte bevaringsområder som er utviklet gjennom Krafttak for kysttorsken, som referanseområder (nullfiskeområder). Behov for slike områder er understreket av Havforskningsinstituttet og vil bli fremmet i høringsuttalelse fra HI. I dette alternativet vil vi altså få en generell, omfattende fredning og i tillegg et utvalg av nullfiskeområder. Dette blir omfattende reguleringer og vil kunne møte stor motstand i befolkningen. I arbeidet med nasjonalparkene har vi vært opptatt av å finne god balanse mellom bruk og vern. Vi reiser spørsmål ved om en slik balansegang er ivaretatt gjennom alternativ 2.

Helhetlig forvaltningsplan for Oslofjorden

Vi gjør oppmerksom på at Stortinget nylig har vedtatt at det skal lages en helhetlig forvaltningsplan for Oslofjorden. Marine bevaringsområder inngår i dette. Saken er nå under oppfølging av Regjeringen. Plan skal være en paraply over tiltak i fjorden og skal ikke forsinke pågående eller planlagte aktiviteter.

Forslag til vedtak

Styringsgruppen er urolige for legitimiteten i befolkningen og kunnskapsgrunnlaget/treffsikkerheten i Fiskeridirektoratets forslag til torskefredning i Oslofjordregionen. Vi er redde for at den generelle fredningen pluss utvalgte referanseområder (nullfiskeområder) vil bli oppfattet som for dramatisk i fiskerimiljøet og befolkningen generelt. Arbeidet med nasjonalparkene og Krafttak for kysttorsken har blitt godt mottatt i befolkningen og har et godt omdømme. Vi er redde for at dette kan blir revet ned ved gjennomføring av alternativ 2 over.

Styringsgruppen går derfor inn for å etablere bevaringsområder for hele regionen etter de prinsipper og faktagrunnlag som er anvendt i Krafttak for kysttorsken, dvs alternativ 1. Dette alternativet vil også kunne gi et godt hummervern for hele regionen fra og med Telemark til Svenskegrensen. Supplering med områder i Indre Oslofjord og Telemark bør gjøres som en del av Helhetlig forvaltningsplan for Oslofjorden, som nylig er vedtatt av Stortinget og nå er under oppfølging i Regjeringen.

Behandling:

Styringsgruppen sluttet seg enstemmig til innstillingen. Fiskeridirektoratet avsto fra å stemme.

Behandling i nasjonalparkstyret 11.09.18:

Nasjonalparkforvalter anbefaler at nasjonalparkstyret uttaler seg om denne saken.

Saken er forberedt i tett samarbeid med Havforskningsinstituttet og øvrige parter i Krafftak for kysttorsken.

Forslag til vedtak i nasjonalparkstyret 11.09.18:

Nasjonalparkstyret slutter seg til saksframlegg og vedtak i styringsgruppen for «Krafftak for kysttorsken». Styrets vedtak bes oversendt Fiskeridirektoratet.

Færder nasjonalpark

Dato: 03.09.18

ORGANISERING AV BEITEDRIFT OG SLÅTT I NASJONALPARKEN

Hva saken gjelder

De senere år er det gjort omfattende restaurering av kulturbetinget naturtyper i nasjonalparken (naturbeiter, slåttemark, strandenger og hagemarker). Disse restaureringene forutsetter oppfølging med beite og slått, for at områdene ikke skal gro igjen på nytt etter rydding.

Det overordnede formålet med alle disse tiltakene er å ta vare på en stor variasjon av biologisk mangfold og historiske verdier i kulturlandskapet. I tillegg har selvfølgelig beitingen en landbruksmessig verdi. Dette forutsetter mye gjerding, permanent og midlertidig, bruk av porter av hensyn til friluftslivet mv. Beiteregimet vil dessuten variere fra sted til sted:

- Beiting fra tidlig vår
- Beiting på ettersommer
- Beiting annenhvert år
- Beitetrykket må være riktig, ikke for nye og ikke for lite

Valg av beiteregime vil avhenge av hva slag arter som finnes i de ulike områdene.

Vi har i dag årlig 6-8 dyreholdere som har beitedyr i nasjonalparken.

Vurdering

Oppfølgingen av beitingen i nasjonalparken har vist seg å være arbeidskrevende. Dette er dessuten et viktig arbeid, fordi det handler om oppfølging på et av kjerneformålene med nasjonalparken, det biologiske mangfoldet. Færder nasjonalpark er i denne sammenhengen kanskje det viktigste verneområdet i Norge.

Erfaringene så langt er at forvalter ikke makter å følge opp dette på en tilstrekkelig god måte.

På fellesmøtet i juni med Kosterhavet og Ytre Hvaler fikk vi se at Kosterhavet har tatt en «regi» på dette. De har gjort avtale med en bonde som følger opp beting og slått på en langt tettere enn det vi har fått til så langt. De hadde også gått til det skrittet å eie beitedyrene.

Forvalter foreslår at vi etablerer en prøveordning der nasjonalparkstyret gir et driftstilskudd til en bonde (helst en av de som har dyr i skjærgården i dag), mot at vedkommende følger opp de ulike beitereregimene i tett samarbeid med alle dyreholderne. Denne personen må også være i et tett samarbeid med nasjonalparkforvaltningen. Trolig vil det være nødvendig å lage en enda mer konkret beskrivelse av beitereregimer i flere av områdene (eks. Moutmarka).

Dersom en slik ordning skal settes i gang, må det hentes inn tilbud fra flere. De som har dyr i nasjonalparken i dag bør få mulighet til å levere inn et tilbud.

Forslag til vedtak

Styret slutter seg til saksframstillingen og ber om at forvalter prøver ut en ordning i 2019 der det gjøres avtale med en bonde som samordner slått og beitedrift i nasjonalparken.

ST 19/2018 Informasjonssaker

Færder nasjonalpark

Dato: 26.02.18

Budsjett og prioriteringer 2018

- **Innledende kommentarer**
- **Bestilling til Statens naturoppsyn**
- **Tiltak i naturvernområder**
- **Nasjonalparkstyret: drift, forvaltningsplan, besøksstrategi**

Se kolonne til høyre i budsjettet med status pr. 11.09.18

INNLEDENDE KOMMENTARER

Forvaltningsplan

Færder nasjonalpark har nå en komplett, godt dokumentert og gjennomarbeidet forvaltningsplan. Denne ble godkjent av Miljødirektoratet i 2017. Alle omsøkte tiltak er forankret i forvaltningsplanen.

Trusler/skjøtsel

All de prioriterte skjøtselstiltakene har som formål å redde kulturbetingete naturtyper som er truet av gjengroing. De fleste tiltakene er videreføring av pågående arbeid, noen få er oppstart av skjøtsel. Det er stort innslag av kulturbetingete naturtyper i Færder. Ca. 40 % av rødlisteartene i nasjonalparken er knyttet til kulturbetingete naturtyper og kantsonene ut mot andre naturtyper og sjøen. Skjøtsel av disse områdene er derfor svært viktig for det biologiske mangfoldet.

Færder nasjonalpark sitt viktigste bidrag til «familien» av norske verneområder er det svært høye biologiske mangfoldet.

Bekjempelse av de svartlistede artene rynkerose og mink føres videre og vi foreslår noe opptrapping på rynkerose. Den truer flere verneverdige naturtyper og arter i området. I 2018 vil kapasiteten øke i og med at Skjærgårdstjenesten i løpet av vinteren 2017/18 tar sertifikat på bruk av sprøytemidler.

Informasjon

Det er et omfattende behov for informasjon i Færder nasjonalpark, som er en av de aller mest brukte nasjonalparkene i Norge. De fleste nasjonalparkene har et begrenset antall innfallsporter. I de marine nasjonalparkene i Oslofjorden kommer de besøkende fra alle kanter med båt fra et stort antall båthavner. Vi har også et stort antall båtgjester som kommer utenfra.

Vi viser til møte med Miljødirektoratet den 14. desember 2017, der det ble avklart at arbeidet med infopunkt Østre Bolæren og informasjonstavler må prioriteres i 2018 og ikke lenger kan stilles på vent. Vi har et stort etterslep og dette må hentes inn i 2018. Forvaltningsplanen legges til grunn for arbeidet i 2018. Besøksstrategiene og utplassering av informasjonstavler er grundig beskrevet i forvaltningsplanen. Dialogmøtene høsten 2017 knyttet til besøksstrategien, underbygger de prioriteringene som er gjort i forvaltningsplanen.

Samarbeid

Det er bygget opp et omfattende samarbeid knyttet til Færder nasjonalpark. En rekke tiltak representerer samarbeid mellom flere aktører.

Mye av skjøtselsarbeidet blir utført av frivillige, attføringstiltak finansiert gjennom NAV og Skjærgårdstjenesten. Mange private grunneiere står også for viktige skjøtselstiltak.

Krafttak for kysttorsken

Dette er et felles pilotprosjekt i Færder og Ytre Hvaler og har til formål å styrke det biologiske mangfoldet i marint miljø, med særlig vekt på restaurering av kysttorskstammen. Arbeidet i dette prosjektet skal munne ut i tiltak for å bevare torsken og andre fiskeslag, gjennom opprettelse av bevaringsområder og miljøtiltak.

Krafttak for kysttorsken er et samarbeid mellom en rekke aktører; Fiskeridirektoratet, Miljødirektoratet, Havforskningsinstituttet, Vestfold og Østfold fylkeskommuner, nasjonalparkstyrene i Færder og Ytre Hvaler og Miljødirektoratet og lokale fiskere. Dette arbeidet kan få stor overføringsverdi til andre deler av Kyst Norge.

Programmet er prioritert av Klima- og miljødepartementet. Programmet forutsetter en gjensidig økonomisk og faglig forpliktelse fra alle parter som deltar: Miljøforvaltningen, Fiskeridirektoratet og Havforskningsinstituttet, Vestfold og Østfold fylkeskommuner og nasjonalparkstyrene i Færder og Ytre Hvaler. Nasjonalparkstyrene og de to fylkeskommunene har forpliktet seg til hver å bidra med kr. 75 000 til dette arbeidet i 2017 og 2018, til sammen kr. 300 000 pr. år.

BESTILLING TIL SNO

Basisoppdraget:

Oppgave	Ansvarlig	Omfang	Merknader
<p>Gjennomføring av SNOs ordinære oppsyn i nasjonalparken, i henhold til nasjonalparkforskriften.</p> <p>Ordinært arbeid med skjøtsel trappes ned og begrenses til å administrere tiltak. Følgende deler av oppsynet gis prioritet:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Ilandstigningsforbud - Ulovlig fiskeredskap, i samarbeid med Fiskerioppsynet - Vannscooter - Bålbrenning/grilling på fjell - Fjerning og flytting av rullestein - Båndtvang - Ulovlig utlegging av bøyer og andre tekniske installasjoner - Sjøfugljakt <p>Faglig krevende oppgaver som bekjempelse av rynkerose og mink samt overvåkingsoppgaver, må fortsatt utføres av SNO. Skjærgårdstjenesten vil kunne påta seg oppgaver med sprøyting av rynkerose i 2018 (får sertifikat i 2018)</p> <p>Følgende overvåking prioriteres:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Sjøfugl		16 månedersverk	Overvåking av karplanter utføres hovedsakelig av

- Utvalgte rødlistede karplanter, bistand til Botanisk museum			Botanisk Museum, Oslo.
- Havørn			
- Ferdselstellere			

Tilleggsbestilling innenfor SNOs stillingsramme:

Oppgave	Ansvarlig	Omfang	Merknader
Følge opp lokaliteten med kammarimjelle på Østre Bolæren	SNO	0.1 ukeverk	
Aksjon i Moutmarka, oppsyn, presse, hovedvekt på løshunder	SNO/forvalter	1 ukeverk	
Delta i videre utvikling av besøkssenteret	SNO	2 ukeverk	
Delta i samarbeidsmøter	SNO	1 ukeverk	

BUDSJETT, BEVILGNING FRA MILJØDIREKTORATET

- Tiltak i naturvernområder

Oppgave	Ansvarlig	Omfang	Merknader	Status 11.09.18
Krafttak for kysttorsken	Styret	75 000	Formålet med prosjektet er å gjennomføre tiltak for å redde kysttorsken og andre truede fiskeslag i Ytre Oslofjord. Aktuelle tiltak er restaurering av naturtyper og opprettelse av bevaringsområder. Styret har forpliktet seg til å delta i et større spleiselag i dette prosjektet. Saken er prioritert i KLD og inngår i tildelingsbrevet til M.dir. Elisabet Rosendal deltar i styringsgruppen.	Nytt forslag om Torskefredning i Fiskeridir. – må Vurderes opp mot Arbeidet i krafttak for kysttorsken Forslag til bevaringsområder, jf. egen sak.

<p>Informasjonstavler og infoknutepunkt Østre Bolæren</p> <p>Vi viser til eget møte med mellom Olav Nord- Varhaug og nasjonalparkstyrets leder den 14.12.17 om denne saken. I dette møtet ble det avklart at informasjonstiltak blir prioritert i 2018.</p> <p>Informasjon og informasjonsstrategi er grundig behandlet i godkjent forvaltningsplan og denne legges til grunn i informasjonsarbeidet.</p> <p>Dialogmøtene knyttet til besøksstrategien har ikke bragt inn vesentlig nye momenter i forhold til det som står i den godkjente forvaltningsplanen.</p> <p>Øya Østre Bolæren er en svært viktig innfallsport til Færder nasjonalpark, med god infrastruktur, rutegående transport og stor gjestehavn med servering og overnattingsmuligheter. Jf. målsetting i forvaltningsplanen ønsker vi nå å etablere et infopunkt i havna på Østre Bolæren. Det er inngått et samarbeid med Færder kommune som grunneier om disponering av et eget rom til dette formålet. En egen samarbeidsgruppe arbeider nå med denne saken (frivillige knyttet til Østre Bolæren, Oslofjordens friluftsråd, Færder nasjonalpark, besøksenter Færder nasjonalpark og Færder kommune som grunneier).</p>	Styret	700 000	Vi ber direktoratet vurdere hvorvidt «tilskudd til forvaltningsknute -punkt» kan være relevant tilskuddspost mht. infoknutepunkt på Østre Bolæren, og eventuelt vurdere en kombinasjon av tilskuddsposter.	<p>Arkitekt har gitt Den gamle branstasjonen ny identitet. Oppgradering og Tilpasning av bygget starter opp I høst</p> <p>Det er satt opp egen sak om infotavler</p>
--	--------	------------	--	--

<p>Foruten gode informasjonstavler, kreves noe bygningsmessig tilrettelegging på Østre Bolæren, kr. 400 000.</p> <p>Vi hadde trodd at det skulle være mulig å sende over et utkast til besøksstrategi tidlig i januar. Det viser seg ikke realistisk. Den vil først være klar mot slutten av februar.</p>				Besøksstrategier I M.dir. til faglig gjennomgang
Rydding og gjerding i Moutmarka, videreføring	Styret	205 000	Krever tidlig avklaring, forhåndsgodkjenning	Gjennomført. Evaluering av årets beitesesong pågår.
Restaurering av kantsoner med gammel eik på Hvalø, Flytting av gjerder, porter, videreføring	Styret	150 000	Krever tidlig avklaring, forhåndsgodkjenning	Gjennomført
Rydding og gjerding i tørreng sydvest på Froungen, videreføring	Styret	100 000	Krever tidlig avklaring, forhåndsgodkjenning	Gjennomført
Slått og rydding, Mellom- og Østre Bolæren, videreføring	Styret	60 000		Gjennomført
Det har hopet seg opp enorme mengder plastavfall på flere værutsatt strender. Dette ligger innfiltret i jordsmonnet og det må brukes minigraver for å få det fjernet, påbegynt i 2017	Styret	90 000		«Graveprosjekt» i Samuelskilen Dette finansieres tilskudsmidler. Midlene kan overføres til Frounge
Rydding av kratt og buskfuru på Sandø nord og nordøst, videreføring	SNO Styret	40 000 15 000	Krever tidlig avklaring, forhåndsgodkjenning	Gjennomført
Slått Steinkloss, videreføring	Styret	10 000		Gjennomført
Bekjempelse av rynkerose, videreføre på følgende områder: Sandø, Store Færder, Hoftøya, Ramsholmen, Trollholmen, Mellom	SNO	100 000		Gjennomført

Bolæren, Moutmarka, Masseløy, Vestre Bustein mfl.				
Bekjempelse av mink, videreføring	SNO	50 000	Februar, krever tidlig avklaring. Utvidelse til indre skjærgård	Gjennomført
Tilrettelegging av bålpanner på de mest brukte strandområdene, skåne viktige tørrenger og forebygging av brann, slutføring	Styret	30 000	Produksjon, montering, transport. Spleiselag med friluftsmidler fra kommunene	Gjennomført
Sjøfugltelling, videreføring	SNO	15 000	Ønskelig med bedre kunnskap om hekkesuksess, geografiske endringer og virkninger av forstyrrelse og minkbekjempelse. Fm tar et helhetlig ansvar for hele Vestfoldkysten.	Gjennomført
Strandrydding i sjøfuglområder, videreføring	SNO	15 000	Transport	Gjennomføres Høsten 18
Ildverket. Slutføre hogst og fjerning av edel gran	SNO	40 000		Gjennomført
Rydding/restaurering av askehagemark, Østre Bolæren	Styret	30 000		Gjennomføres Høsten 18
Fjerning av gran og gjerding i hagemark, Søndre Årøy	Styret	70 000		Gjennomført
Store Færder, rydde rundt kulturminne sammen med Vestfold Fylkeskommune (gammel fyr ruin fra 1600 tallet)	Styret	20 000		Gjennomført
Tur app - Tønsberg/Færder regionen		30 000	Spleiselag: nasjonalparken, Færder, Tønsberg, Besøksenter, Fylkeskommunen	Gjennomført

Sum

1 845 000

- **Nasjonalparkstyret: drift, forvaltningsplan, besøksstrategi**

Nasjonalparkstyret, drift	250 000	
Styremøter, rådgivende utvalg	75 000	
Kurs/studietur for nytt styre	40 000	

Informasjonstiltak, nettside mm	25 000	
Drift av båt 25 000	25 000	
Nasjonale konferanser	20 000	
Kjøp av tjenester Skjærgårdstjeneste mm.	50 000	
Færderseminaret	10 000	
Forsikring frivillige	5 000	
Slutføring av forvaltningsplan og besøksstrategi	200 000	
Trykking av forvaltningsplanen	30 000	Gjennomført
Utarbeidelse og trykking av brosjyre om forvaltningsplanen	40 000	Høst 18 (påbegynt)
Slutføring og trykking av besøksstrategien	100 000	Ligger til faglig gj.gang i M. dir.
Innarbeiding av forvaltningsplanen hos grunneiere og andre interessenter (kulturlandskapsskolen)	30 000	Kurs gjennomført (Oslofj. Friluftsråd)

d)

Møte nr. 2 - 2018

Saksframlegg – sak nr. 1:

Helhetlig forvaltningsplan for Oslofjorden

Saksbehandler: Bjørn Strandli

Hva saken gjelder

Stortinget har enstemmig vedtatt at det skal lages en helhetlig forvaltningsplan for Oslofjorden. Den understreker Oslofjordens store betydning for mange mennesker. Innholdet i planen er ennå ikke laget, men viktige stikkord vil være:

- Tiltak mot marin forurensning
- Verneområder
- Økosystemer, bærekraftig bruk og gjenoppbygging av biologisk mangfold (herunder kysttorsk)
- Kulturminner
- Nasjonalparker, vise fram verneverdiene og skape engasjement for naturen

Det understrekes at arbeidet skal være kunnskapsbasert.

Vurdering

Dette initiativet ønskes velkommen av veldig mange rundt fjorden. Deler av dette omfatter bl.a. store prosesser i jordbruksområdene på Østlandet og mange kommuner. Det er viktig at arbeidet blir konkret og at eksisterende kunnskap om fjordens økosystemer og miljøtilstand blir brukt til å utforme konkrete tiltak.

I prosjektet «Krafttak for kysttorsken» er et av målene å gi råd om aktuelle tiltak for å bedre situasjonen for fiskeressursene i fjorden. Første trinn i dette arbeidet er å etablere bevaringsområder, jf. egen sak om dette

Nest trinn vil være å informere/påvirke de ulike myndighetsnivåene til å fatte beslutninger om tiltak, basert på kunnskap og analyser. Slik sett er det et svært godt sammenfall mellom Krafttak for kysttorsken og at det nå settes i gang en «Helhetlig plan for Oslofjorden». Spørsmålet i vårt prosjekt vil da være hvordan vi skal arbeide videre med vår rådgivning til Helhetlig plan for Oslofjorden.

I og med at Klima- og miljødepartementet (KLD) starter dette arbeidet nå, vil det være viktig å komme inn i prosessen. Prosjektet bør derfor rette en henvendelse til KLD og orientere om vårt prosjektarbeid og hva vi kan bidra med. Framdriften i Helhetlig plan vil også kunne påvirke framdriftsplaner i Krafttak for

kysttorsken. Vi mener at at vårt prosjektmiljø har mye å bidra med når det gjelder å påvirke ambisjonsnivået i framtidige tiltak. Særlig viktige områder vil være:

- Marine verneområder
- Kunnskap om fjorden økosystemer
- Tiltak mot forurensninger, særlig næringsalter, jordpartikler og eventuelt miljøgifter

Forslag til vedtak

Det bør rettes en henvendelse til KLD med orientering om Krafttak for kysttorsken og hva vårt prosjektmiljø kan bidra med i Helhetlig forvaltningsplan for Oslofjorden. Vårt prosjektarbeid må innrettes slik at vi kan komme i inngrep med helhetlig plan på de riktige stedene til riktig tid.

Nasjonalparkstyret 11.09.18

Forslag til vedtak:

Styret slutter seg til vedtak i styringsgruppen for «Krafttak for kystttorsken».

Representantforslag fra stortingsrepresentantene Ola Elvestuen, Carl-Erik Grimstad og Abid Q. Raja om en helhetlig forvaltningsplan for Oslofjorden

Dette dokument

Representantforslag 51 S (2017-2018)

Sidetail: 2

• PDF

Tilhører sak

Representantforslag om en helhetlig forvaltningsplan for Oslofjorden

Gå til saker

Alt om

Forurensning

Kulturvern

Naturvern

Samferdsel

Gå til alle temaer

Innhold

Bakgrunn

Forslag

Til Stortinget

Bakgrunn

Oslofjorden er både matfat, rekreasjonsområde, trafikkåre og kulturminne. Derfor trengs det en helhetlig forvaltningsplan for å få til en god, bærekraftig bruk av fjorden.

Oslofjordens betydning

To millioner mennesker bruker Oslofjorden eller bor i nærheten av den. Det gjør områdene rundt Oslofjorden til landets tettest befolkede. Oslofjorden er således et svært viktig rekreasjonsområde for en stor andel av Norge, befolkning, hvor fiske, vannaktiviteter, båtliv, hytteliv og turisme står sentralt.

Oslofjorden er en av de mest trafikkerte fjordene i Norge, med en rekke fergeruter og mye annen maritim nyttetraffikk. Summen av all menneskelig aktivitet fører til at miljøet i fjorden slites. Oslofjorden må sikres som en viktig ressurs for friluftsliv og rekreasjon for en stor del av landets befolkning, samtidig som en må ivareta dens unike økologi. Forslagsstillerne mener derfor at det er nødvendig å lage en helhetlig forvaltningsplan for Oslofjorden.

Kulturminner

Flere områder i Oslofjorden bærer preg av at kysten og havet alltid har vært viktig for menneskene. Mange deler av Oslofjorden har hatt bosetting helt siden istida. Kultursporene er mer tallrike enn mange andre steder i landet. Forslagsstillerne er derfor opptatt av at viktige kulturminner må ivaretas, vedlikeholdes og gjøres tilgjengelig for publikum.

Økosystem

Økosystemet i Oslofjorden er variert og spesielt. Forslagsstillerne er opptatt av at det utarbeides en forvaltningsplan som legger grunnlaget for en god bærekraftig bruk, bevaring og gjenoppbygging av det rike biologiske mangfoldet i området.

Oslofjorden har lokale bestander av en rekke fiskearter. Havforskningsinstituttets overvåkning av Oslofjorden har i flere år vist at forekomstene av kysttorsk ligger på et historisk bunnivå. Betydningen av å ha et attraktivt sportsfiske og et bærekraftig yrkesfiske etter kysttorsk og andre arter i Norges mest folkerike landsdel må ikke undervurderes. Oslofjorden har også flere lakseelver, med Drammenselva og Numedalslågen som de to største. Numedalslågen er blant Norges beste lakseelver, og Drammenselva har et potensial for vekst i laksebestanden. I en forvaltningsplan må målet blant annet være å få etablert bærekraftige bestander av flere fiskeslag, slik at man opprettholder både et profesjonelt fiskeri og et fritidsfiske.

Oslofjorden har også et rikt dyre- og fugleliv, samtidig som det er et viktig område for friluftsliv. Sjøfuglenes hekkeplasser, oppvekstområder og næringsområder blir berørt av menneskelige aktiviteter, spesielt i sommerhalvåret. Mange viktige hekkeområder for sjøfugl er vernet som naturreservater hvor det er ferdselsforbud på land og i en sone på sjøen utenfor i hekkeperioden. Fjorden er også et viktig leveområde for sel.

Nasjonalparker

I dag har Oslofjorden tre nasjonalparker: Ytre Hvaler (2009), Færder (2013) og Jomfruland nasjonalpark (2016). Størstedelen av nasjonalparkene består av sjøareal. Nasjonalparkene har friluftsliv som del av verneformålet, noe som skaper utfordringer i samarbeidet mellom instanser som har ansvar for vern versus friluftsliv. Det er viktig at verneverdiene i nasjonalparkene vises frem, slik at de bidrar til å skape engasjement for naturen.

Marin forurensning

Havet og kysten tilføres store mengder menneskeskapt avfall som både er et estetisk problem, og som kan skade dyr og mennesker. Plast utgjør den største andelen av alt marint avfall og kan bli værende i miljøet i hundrevis av år. Ifølge Miljødirektoratet er plastavfall fra fiskerier og forbrukere de viktigste kildene til marin forurensning i Norge. Marin forurensning som spres i havet, har negativ påvirkning på marine økosystem, naturmangfold og bærekraftig utvikling.

Både kommunale kloakkutslipp og utslipp fra landbruket har negative konsekvenser. Det bør stilles krav til at kommunene foretar biologisk og kjemisk rensing av all kloakk. Avrenning fra landbruket må vurderes nærmere, særlig fra de største vassdragene. Forslagsstillerne mener en forvaltningsplan for Oslofjorden bør inneholde en plan for å redusere marin forsøpling og forurensning.

EUs vanndirektiv

EUs vanndirektiv (200/60/EF) forpliktet landene som er medlem av EU og EØS, til å rehabilitere en vesentlig del av sine skadde marine økosystemer. Hovedformålet med vanndirektivet er å sikre beskyttelse og bærekraftig bruk av vannmiljøet, og om nødvendig iverksette forebyggende eller forbedrende miljøtiltak for å sikre miljøtilstanden i kystvann, ferskvann og grunnvann. Forslagsstillerne mener at regjeringens arbeid med en forvaltningsplan for Oslofjorden må baseres på EUs vanndirektiv, slik at man sikres en bedre forvaltning av vannkvaliteten i Oslofjorden.

En forvaltningsplan for Oslofjorden må baseres på kunnskap

Forslagsstillerne er opptatt av at en forvaltningsplan skal baseres på den beste tilgjengelige kunnskapen, og mener at det bør etableres et prosjekt med deltakelse fra de sentrale kunnskapsinstitusjonene som arbeider i Oslofjorden, med en forvaltningsplan for Oslofjorden som formål. En forvaltningsplan vil gi en samlet oversikt over tilgjengelig kunnskap og dokumentere hva som trengs for at Oslofjorden kan forvaltes i et helhetlig perspektiv.

Forslag

På denne bakgrunn fremmes følgende

forslag:

Stortinget ber regjeringen komme tilbake til Stortinget med forslag til en forvaltningsplan for Oslofjorden som inkluderer forslag til nye verneområder.

26. oktober 2017

Ola Elvestuen

Carl-Erik Grimstad

Abid Q. Raja

KULTURMINNER – REGISTRERING – Utvalgte kulturlandskap RAPPORT PÅ FELTARBEID I TJØMESKJÆRGÅRDEN JUNI 2018

Jan Brendalsmo og May-Liss Bøe Sollund

Nøtterøy, juni 2018.

Oppdragets karakter

Vestfold fylkeskommune/Kulturarv forespurte undertegnede om vi kunne påta oss å registrere i Tjømeskjærgården. I første rekke en test i 2018 før fullføring i 2019. Det ble bestemt å starte i nord med et mindre utvalg øyer og holmer: Reiaren, Leistein, Nordre og Søndre Mostein, Burø samt de mindre holmer og skjær i dette farvannet (Leisteinskjæra, Svartskjær, Nuvle, Små Drillen, Drillane, Mosteinskjæra, Burøskjæra). Feltarbeidet foregikk i tiden 18.-19. juni, etterarbeidet 18. juni, og rapportskrivning 20. – 23. juni 2018.

Framherskende vindretning i Færder kommune i sommerhalvåret er fra sør-sørvest. Foto: Jan Brendalsmo.

Dokumentasjon

Metoden var fysisk befaring av samtlige øyer og holmer. Dokumentasjonen består i verbal beskrivelse av de registrerte objekter, digitale foto og innmåling

på digitale kart. Samlet ble det registrert 21 objekter: 4 på Reiaeren, 3 på Leistein, 1 på Nordre Mostein, 1 på Søndre Mostein, 12 på Burø. Det ble ikke observert kulturminner på de små holmene og skjæra. Totalt ble det tatt 76 fotos. Rapporten, innmålingene og fotos leveres som digitale dokumenter.

Rapportens organisering

Objektene blir presentert fortløpende for hver øy. Objektene er definert ut fra sine karakteristika. Det vil si at dersom det for eksempel finnes flere steingarder i tilknytning til et gårdsanlegg, defineres den enkelte steingard som ett objekt så lenge den kan oppfattes som selvstendig i forhold til andre steingardene i samme område. Altså at den enkelte steingarden ikke er fysisk knyttet til de andre. Hvert objekt har et eget nummer innenfor den enkelte øya, og det har en egen ID som refererer til avmerkingen og identifiseringen og avgrensningen på det digitale kartet.

Reiaeren:

Reiaeren er ei glattskurt øy med små innslag av gresstorv og enkelte løvkratt. De høyeste knausene er rundt 10 moh. og ligger i nordvest og sørøst. Samtlige spor etter eldre, menneskelig aktivitet befinner seg på sørøstspissen av øya, på et nes som først i løpet av de siste hundreårene er blitt landfast med resten av Reiaeren. Reiaeren er bnr. 39 under gnr. 212 Mågerø. Mågerø er en gård, der eldste omtale er i 1575 (Berg 1920:341). På gårdens grunn, på høyeste punkt i øst, ble det i 1917 gjort forberedelser til å etablere et kystfort på stedet. I 1933 startet arbeidet, og i 1939 sto Mågerø fort ferdig. Sammen med Bolærne og Rauøy fort, skulle Mågerø fort forsvare innseilingen til Oslo og Carl Johansvern i Horten. Mågerø fort fikk konsekvenser for bruken av enkelte av øyene i nærheten, derunder Reiaeren.

Objekt 1: Fire tettstilte jernstenger på rekke, hvorav den ene er bortrustet. Samtlige hull boret i fast fjell. Diameter på de gjenværende stengene (fra nordøst mot sørvest) er 5 cm, 6 cm, 6 cm. Høyde 1,07 m, 1,07 m, 1,04 m, 0,05 m. Avstand ytterkant til ytterkant er 2,4 m. Innbyrdes avstand mellom stengene er 0,7 m. Konstruksjonen henvender seg ut mot sørøst, mot Oslofjorden. Tilsvarende konstruksjon er tidligere registrert på sørspissen av Søndre Årøy, og er der beskrevet som «siktemerke» (Brendalsmo 1993). Funksjoner er usikker, men trolig har den en militær sammenheng. Muligens var den knyttet til en form for signalsystem før eller under første Verdenskrig, i forbindelse med forsvaret av Ytre Oslofjord. (ID 1)

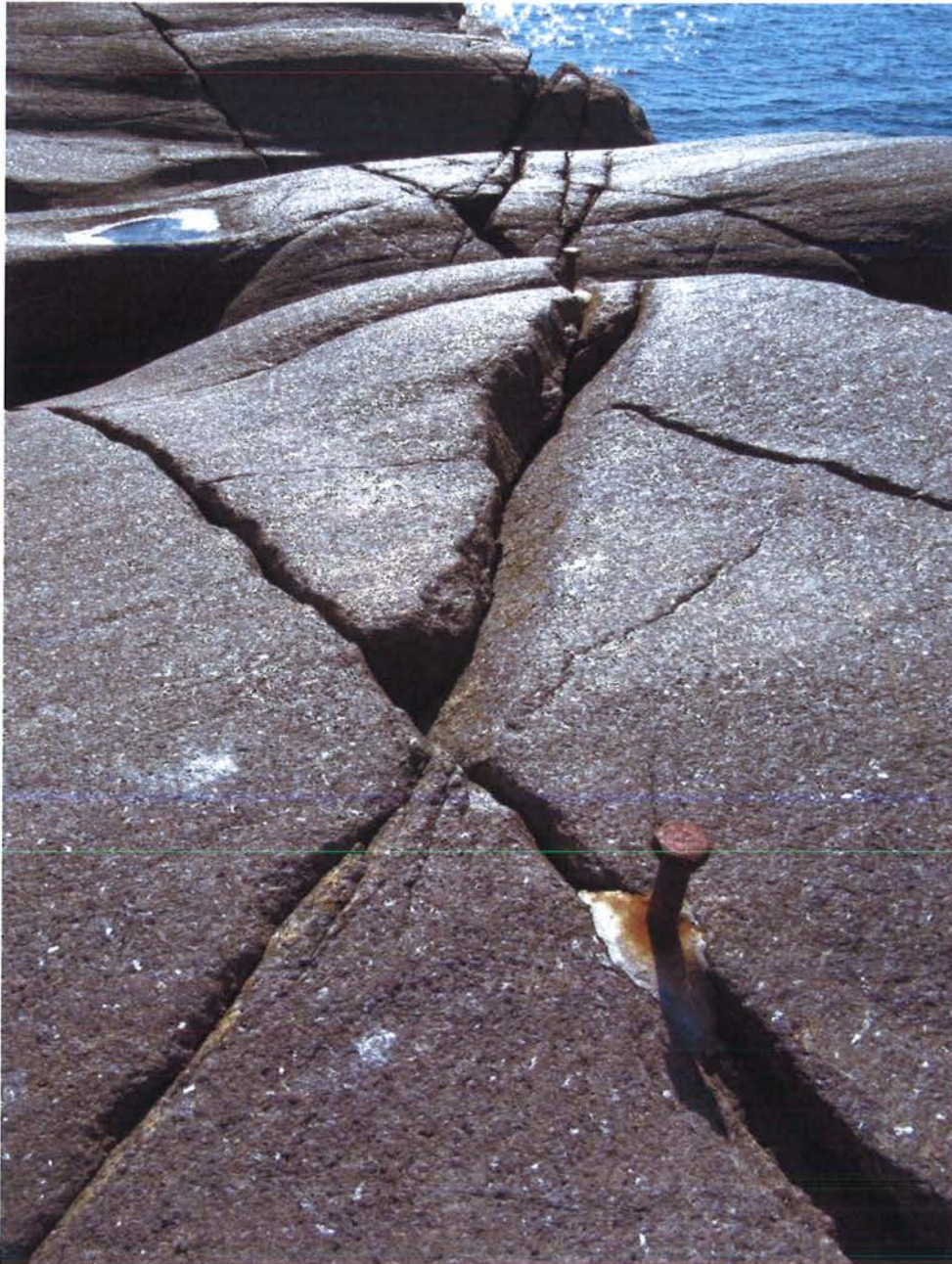
Reiaren, ID 1. Fire tettstilte jernstenger på rekke, hvorav den ene er bortrustet. Trolig militær funksjon. Foto: Jan Brendalsmo.

Objekt 2: Fire tettstilte jernbolter m/hode («nebb»), støpt fast i framkant / sørøstenden av plating med dimensjonen 2 x 2,3 m. Boltene har kvadratisk stamme på 5 x 5 cm, høyde er 45 cm, og lengden på «nebbet» er 12 cm. Støpen har den karakteren en gjerne finner i tyske anlegg fra andre Verdenskrig: mye sand (strandsand) og lite sement. Konstruksjonen henvender seg mot østsørøst, mot Oslofjorden. **(ID 2)**

Reiaren, ID 2. Trolig militær funksjon. Foto: Jan Brendalsmo.

Objekt 3: Tre tettstilte jernbolter med sekskantet hode, støpt fast i betong i bergsprekk. Boltene diameter 6 cm, hode 8 x 8 cm med tykkelse 3 cm, høyde (fra nordvest mot sørøst) 17 cm, 18 cm, 16 cm. Funksjon usikker, trolig fortøyningsanordning for skip, i og med at det er temmelig dypt rett utenfor (7-10 m). (**ID 3** – hører sammen med **ID 4**)

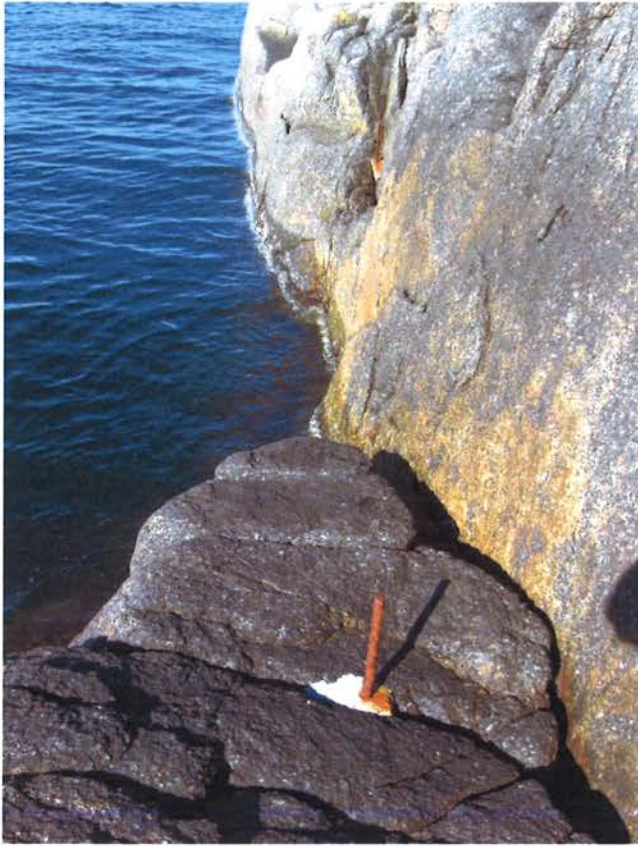
Reiaren, ID 3. Tre bolter på rad. Trolig fortøyningsanordning for skip. Foto: Jan Brendalmo.

Objekt 4: Jernbolt, høyde 18 cm, identisk i utseende og konstruksjon som boltene i ID 3 og hører mest sannsynlig sammen med disse. (ID 4)

Reiaren, ID 4. Trolig fortøyningsanordning for skip, mest sannsynlig del av ID 3. Foto: Jan Brendalsmo.

Objekt 5: To jernstenger (kamjern) støpt fast i bergsprekker i området mellom ID 3 og ID 4. Sement av moderne type. Trolig fortøyningsanordning for moderne fritidsbåter. Objektet er ikke gitt ID.

Reiaren. To trolig moderne fortøyningsanordning for fritidsbåter. Foto: Jan Brendalsmo.

Leistein

Leistein er ei temmelig blankskurt øy uten skog, kun med lav krattskog av løvverk og einer i et lavere nord-sør gående drag med ei ur av morenestein på øyas østre del. Høyeste punkt er 28 moh. To av de tre objektene på Leistein, og som utgjør de eneste dokumenterte spor etter eldre, menneskelig aktivitet, befinner seg på øyas sørvestre odde, det tredje på øyas høyeste punkt. Et objekt som ikke ble gjenfunnet er en tykk kabel som tidvis har stukket opp av det steinete strandpartiet helt nordvest på øya. Trolig har denne kabelen, som fortsatte ned i sjøen i vest i retning det militære anlegget på Mågerø, hatt en funksjon i forbindelse med militære aktiviteter. Leistein er bnr. 120 under gnr. 212 Mågerø.

Objekt 1: Ruin av fundament etter eldre fyrtårn på sørvestspissen av Leistein. Konstruksjonen er noe utrast som følge av høststormer. Fundamentet har rektangulær grunnplan som er lett avrundet mot sør. Den er 2,8 x 2,8 m (total legde m/bue 3,3 m). Høyden har vært 1,7 m, men den er redusert til 1,0 m i

nordre del. I nord er det en lett oppover skrånende rampe med noe utrast stein oppå. Dens lengde er 1,5 m, bredden 1,25 m, høyden inntil 0,5 m nærmest selve konstruksjonen. Konstruksjonen er bygd av lokalt utminerte steinblokker, den største 1,25 x 0,6 x 0,7 m. På fundamentets opprinnelige overflate mot sør stikker det opp to jernbolter, trolig del av festeordningen for selve fyrtårnet. Deres diameter er 3 cm, høyde 30 cm. Boltene har rester av et «øye» øverst, der øverste del er rustet bort eller blitt ødelagt under fjerningen av fyrtårnet. 12 jernbolter er boret ned i svaberget inntil/rundt steinkonstruksjonen for å sikre mot utglidning. Boltenes diameter er 2 cm, høyde 12 cm. Innbyrdes avstand mellom boltene er fra 0,3 m til 1,0 m. (ID 5)

Leistein, ID 5. Fundament for tidligere fyrtårn. Foto: Jan Brendalsmo.

Objekt 2: Utvendig panelt reisverksbygning med saltak, kvadratisk grunnplan (2,6 x 2,6 m), der høyde til takskjegg er 2,1 m. Taket består av horisontale bord, og der 2-3 bord er fjernet slik at det er hull i taket. Bygningen er reist på et fundament av en blanding av bruddstein og rundslipt strandstein i ett skift. Bygningen er opprinnelig rødmalt men nå svært avflasset. Mot nord er det ei dør i samme materiale som veggene, og som innvendig er malt rosa. Den har to lukkeordninger med haspe for hengelås. Til venstre for døra (mot øst) er det et lite vindu høyt opp på veggen. Bygningen er forlatt og ulåst, og den har trolig fungert som bu for vedlikeholdsutstyr for fyret. Bua står 25 m nord for fundamentet for det tidligere fyret. (ID 6)

Leistein, ID 6. Bu for oppbevaring av utstyr for vedlikehold av den tidligere fyret. Foto: Jan Brendalsmo.

Objekt 3: Oppmurt varde på øyas høyeste punkt. Den er bygd av i all hovedsak utminert stein, og den er hvitmalt. Varden har sirkelformet grunnplan som er litt bredere nederst enn øverst. Diameter nederst er ca. 3 m. På toppen ligger et lag med utkragende heller (tykkelse 12 cm) som beskyttelse for muren under. Opp til disse hellene er varden 2,5 m høy. Over hellene har varden en kvadratisk avslutning av stein i ett til to skift, 0,9 x 0,9 m i omkrets og 0,4 m høy. Bruddet for uttak av stein ligger 2 m sør for varden. Det omfatter et område på om lag 4 x 5 m og er dekket av krypeiner. Rundt bruddet samt på vardens nordside ligger mindre hauger med skrotstein. I varden, samt innimellom skrotsteinene, ligger en del rundslipt strandstein, jevnt over i hodestørrelse. Disse kan ikke være avsatt i dette flate og blankskurte området på toppen av øya under istida, men må være bragt hit. Forklaringen ligger i et område med gresstorv inntil og nord for varden. Dette har en noe uklar form, tilnærmet sirkelformet med en diameter på 4,5 m. Under torva er det et gruslag blandet med små, rundslipte steiner. Området utgjør med stor grad av sannsynlighet de siste rester av bunnlaget i ei

tidligere gravrøys, der røysas steiner i det store og hele er blitt benyttet til byggingen av varden. Vi har derfor valgt å oppfatte både varden og området nord for den som ett objekt, men en kan også dele dette i to separate objekter. (ID 7).

Leistein varde ble bygd i 1858, og den er med sin noe spesielle form et karakteristisk landkjenningsmerke for østre innseiling til Tønsberg, samt for innseilingen til Vrengen fra øst og nord. Leistein varde har en karakteristisk og sjelden form, og den har ikke gjennomgått vesentlige forandringer siden den ble bygd for 150 år siden. Varden har stor grad av autentisitet, og den er foreslått vernet i verneklasse II (Kystverkets landsverneplan for maritim infrastruktur, 2009:161).

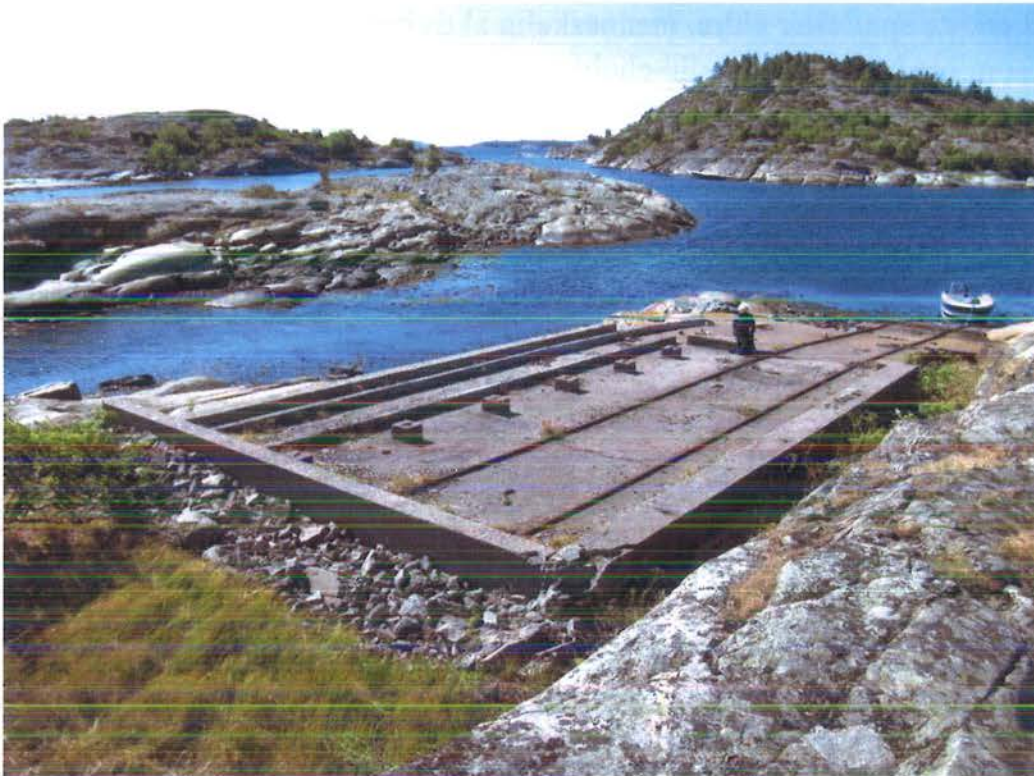
Leistein, ID 7. Varde bygd 1858, samt i framkant bunnlaget fra en ødelagt gravrøys. Foto: Jan Brendalsmo.

Nordre Mostein

Nordre Mostein er ei mindre øy. Den består av glattslipte svaberg med enkelte innslag av gresstorv og lavt løvkratt, og den er nær todelt. Største høyde er 15

moh. Det eneste spor etter eldre, menneskelig aktivitet er fundamentet etter en bygning som ble benyttet til vedlikehold av seilingsmerker, lokalt kalt «Kostehuset». Kost var en folkelig betegnelse på et flytende sjømerke som besto av en flytestake eller en bøyestake. Bakgrunnen for navnet var at denne type sjømerker var utstyrt med en bjerkelime (kost) som toppmerke. Det er uvisst når bygningen ble reist, men den ble trolig revet på 1960- eller tidlig på 1970-tallet. Nordre Mostein er bnr. 3 under gnr. 224 Burø. Også i 1835 lå Mostein under Burø (Berg 1920:390).

Objekt 1: Støpt fundament for bygning med jernbaneskiner for opphaling av sjømerker, samt bryggeanlegg. Bygningen er lagt i en naturlig glove, men noe av svaberget er i tillegg sprengt bort for å gi plass til den i bredden. Den rektangulære bygningen ser ut til å ha vært delt i (minst) to adskilte rom. Det største rommet har vært i vest (12,3 x 6,25 m innvendig), med et mindre, langsmalt rom i øst (12,3 x 1,9 m). I den østre halvdel av det store rommet utgjør syv støpte «klosser» (0,3 x 0,3 m) fundament enten for en skillevegg eller som støtte for takkonstruksjonen. «Klossene» har jernbolter for feste av trekonstruksjonen som har hvilt på dem. Deres overkant er noen cm lavere enn overkant av yttermurene i det store rommets fundament mot vest, nord og øst. Også i bygningens grunnmur mot vest er det jernbolter for feste av trekonstruksjonen, fem i alt. Ytterveggen mot øst for det langsmale rommet i øst er i det store og hele nedbrutt av bølgene, men trolig har grunnmurens overkant også her vært i samme høyde som for resten av grunnmurene. Foran bygningen og delvis ut i sjøen i sørvest løper en støpt rampe eller slipp. Denne er nå 14 m lang og 3 m brei. Den har vært lenger, men bølger har ødelagt den ytterste delen. Fra bygningens nordende, gjennom rommet og ut over slippet og ut i sjøen løper to parallelle jernbaneskiner i en samlet lengde på (minst) 32 m. Bredden mellom skinnene (midt på) er 0,75 m. Inne i det store rommet, øst for «klossene», løper to parallelle bjelker (16 x 14 cm) i hele bygningens lengde og ut av den i sør. Avstanden mellom bjelkene er ca. 1 m. Den ene bjelken er 15 m lang. Den andre er kun 12 m, idet resten er borte. Bjelkene er boltet fast i golvet. Om bjelkene har hatt en funksjon tilsvarende jernbaneskinnene, eller noe annet, er uvisst. Sør for bygningen, inntil og øst for jernbaneskinnene, er det en støpt plattform 3 m brei og 8 m lang. Som en utvidelse av denne mot øst har det vært støpt ei brygge på toppen av utsprengt stein. Bølger har ødelagt det aller meste av den, og den er nå kun 3 m på det breieste. (ID 8)

Nordre Mostein, ID 8. Bygningsfundament, slipp og bryggeanlegg. Foto: Jan Brendalsmo.

Søndre Mostein

Søndre Mostein er ei relativt sett høy øy, bratt på alle sider, og største høye er 45 moh. Kun i ei nord-sør gående glove på øyas vestside er det en del forblåste trær, og for øvrig er det spredt vegetasjon av busker, einer og skrinne furuer i sprekker i fjellet. Det eneste spor etter eldre, menneskelig aktivitet er ei uryddig lødd røys nær øyas høyeste punkt. Søndre Mostein er bnr. 9 under gnr. 224 Burø. Også i 1835 lå Mostein under Burø (Berg 1920:390).

Objekt 1: Nær øyas høyeste punkt mot sør, inntil en bratt skråning ned mot øst, ligger ei røys bygd av i all hovedsak rødlig bruddstein. Denne bergarten er ikke stedegegnen her på toppen, men den finnes i ganger innsprengt i hovedbergarten rundt om på både Nordre og Søndre Mostein. Røysas diameter 3-4 m, høyde 1,4 m. Steinene er svært mosegrodde, både de som ligger ytterst og de som ligger inne i røysa. Dette viser at røysa er gammel, eller snarere viser det at røysa er bygd av stein som før den ble bygd hadde ligget i ei annen røys. Til tross for at det nesten ikke finnes rundslipt strandstein i røysa, er det ikke usannsynlig at steinene kan stamme fra en ødelagt gravrøys (se røysene på Burø). Lengre tids

leiting i området for å kunne identifisere bunnlaget på ei ødelagt gravrøys ga ingen positive resultater. (ID 9)

Søndre Mostein, ID 9. Røys nær øyas høyeste punkt. Foto: Jan Brendalsmo.

Burø

Burø er ei relativt stor øy. Den er, som de aller fleste andre øyer i Færder kommunes skjærgård, langstrakt i retning nord-sør, hvilket representerer hovedretningen for iskappas bevegelse mot sør i dette området. Mens Søndre Mostein er 650 m lang, og Leistein 670 m, er Burø 1,66 km lang. En fordypning i berget, fylt med morenemasser, leire og sand, strekker seg på langs av øya i retning sørsørvest-nordnordøst. I den nordre halvdel av denne vokser det mye stor skog, men det ser ut til at det her er et grunt jordsmonn eller det er stedvis svært fuktig. Øst for denne kløfta er det stort sett blanke svaberg ispedd lavere vegetasjon der bergsprekker gir livsgrunnlag. På den søndre halvdel av øya vider fordypningen seg ut, i tillegg til at den stikker en arm ut mot nordvest. I sørkanten av dette området ligger tunet til (gnr. 224/6) Bugården. Navnet Burø (*Buðarøy*) viser til midlertidig bosetning. Eldste omtale av fast bosetning er i 1528 (Berg 1920:387f). Det faktum at det var fastboende der på denne tida, kun få år etter at folketallet i Norge skal ha vært på det laveste etter Svartedauden, i

1521-22, antyder at det hadde vært folk der ute også gjennom seinmiddelalderen. Muligens kan bosetningen ha blitt etablert på slutten av vikingtida eller tidlig i middelalderen, og at det før vikingtida kan ha stått noen buer der ute og at øya ble brukt til fehavn. De eldste opplysningene om hva gården produserte er fra 1667. Da hadde brukerne fire kyr, ett ungfø og fire sauer, det ble kjørt inn 14 lass høy, og de sådde ei tønne korn. Skogen var stort sett uthogd, det var knapt med ved, det var ikke mer jord å rydde, og gården manglet humlehage. I 1800 var det to oppsittere på øya, og bygningsmassen ble beskrevet som følger: «Abraham Haraldssøns framhus er en tømret tohøgdes bygning; anden etage nylig paabygd, hele huset nylig klædd; panelt indvendig; under en stue, kammers og kjøkken; anden etage ikke indredd; uthusene daarlige. Per's framhus er av tømmer, én etage, bordkledd; stue, kammers, kjøkken» (Berg 1920:388). «Per's framhus» kan muligens vise til den andre eldre eiendommen på øya, en tunbebyggelse 150 m sørvest for Bugården, innerst i Søndrebukta. I 1835 lå Nordre og Søndre Mostein under Burø (Berg 1920:390), noe den fortsatt gjør (gnr. 224/3 hhv. 224/9).

Objekt 1: Steingard i tilknytning til gnr. 224/6 Bugården. Selve tunet består av hovedhus, låve, syv andre bygninger samt brønnhus. 70 m sør for hovedhuset, ved en kunstig dam (vannreservoar), ligger et pumpehus.

Burø, bnr. 6 Bugården. Bildet viser låven og et av de mindre bolighusene i tunet, samt østre del av innmarka, sett fra nord. Foto: Jan Brendalsmo.

Innmarka er avgrenset i øst ved en kraftig steingard som løper i østlig retning fra ei brygge i nord, før den bøyer skarpt mot sør og følger grensen mellom kanten av åsen i øst og åkermarka i vest. Fram til 50 m øst for låven er steingarden fullt oppbygd, deretter fortsetter den videre sørover i form av enkeltsteiner, store heller eller små grupper av steiner til 17 m nord for pumpehuset, hvor den brekker i rett vinkel mot vest og stanser rett før et svaberg. Steingarden er bygd av både bruddstein og strandslipt stein (åkerstein?) i inntil syv skift. Stedvis er den bygd som kistemur, andre steder av enkeltsteiner i form av store, reiste heller, men i det store og hele består den av to lag steiner i bredden. Største høyde er 1,2 m, største bredde 1 m. (ID 10)

Burø, bnr. 6 Bugården. Steingarden øst for innmarka, ID 10. Foto: Jan Brendalsmo.

Andre steingarder i tilknytning til bnr. 6.

Det ble ikke observert rydningsrøyser i tilknytning til innmarka på bnr. 6, trolig fordi all rydningsstein er blitt benyttet til bygging av den mange og store

steingardene. Rundt gårdstunet er det flere steingarder, bl.a. rundt hovedbygningens hage. (ID 11)

Burø, bnr. 6 Bugården. Steingarden rundt hovedbygningens hage, ID 11. Foto: Jan Brendalsmo.

Burø, bnr. 6 Bugården. Steingarder øst for et av tunets bolighus, ID 12. Foto: Jan Brendalsmo.

Burø, bnr. 6 Bugården. Steingard sørover fra gårdstunet mot Søndrebukta, ID 13. Samt gårdens brønnhus. Denne type steingard var lavere og smalere enn den som skilte innmark og beite, og dens primære formål var å tette igjen åpninger i og mellom svabergene rundt tunet. Foto: Jan Brendalsmo.

Objekt 2: Gnr. 224/5 Kroken. Dette er muligens den bosetningen på Burø som det refereres til i 1800, da det var to oppsittere på øya: «Per's framhus er av tømmer, én etage, bordkledd; stue, kammers, kjøkken» (Berg 1920:388). Denne bygningen ligger 150 m sørvest for bnr. 6 Bugården, innerst i Søndrebukta. Eiendommen er liten i utstrekning, og trolig huset den opprinnelig en strandsitter. På eiendommen er det i dag et eldre bolighus, uthus, lysthus, bolighuset «Kårboligen» samt noen små bygninger i nordvest. Ca. 15 m nord for det eldre bolighuset er det et sementlokk som trolig skjuler en brønn. Eiendommen avgrenses i nord ved en steingard i retning øst-vest fra et bratt svaberg øst for den nord-sør gående hovedstien på øya og til et svaberg i vest. Steingarden består av større enkeltsteiner på rekke, og inntil svaberget i øst er det ei grind. Her, som også oppe på Bugården, består portstolpene av store enkeltsteiner reist på høykant, gjerne litt høyere enn selve steingarden. (ID 14)

Burø, bnr. 5 Kroken. Steingard som danner skille i nord mellom Kroken og Bugården, ID 14. Foto: Jan Brendalsmo.

Andre steingarder i tilknytning til bnr. 5.

Også i sørøst, der en ås strekker seg nesten ned til sjøen, løper en steingard fra åsens ende og ut i sjøen. Også i denne er det ei grind. Fra «baksida» av denne åsen løper en fortsettelse mot nordøst av steingarden oppover mot en større ås noe sør for tunet på Bugården, og denne må ha fungert som sperre for å holde beitedyra ute fra tunene på Bugården og Kroken i sør og øst. **(ID 15)**

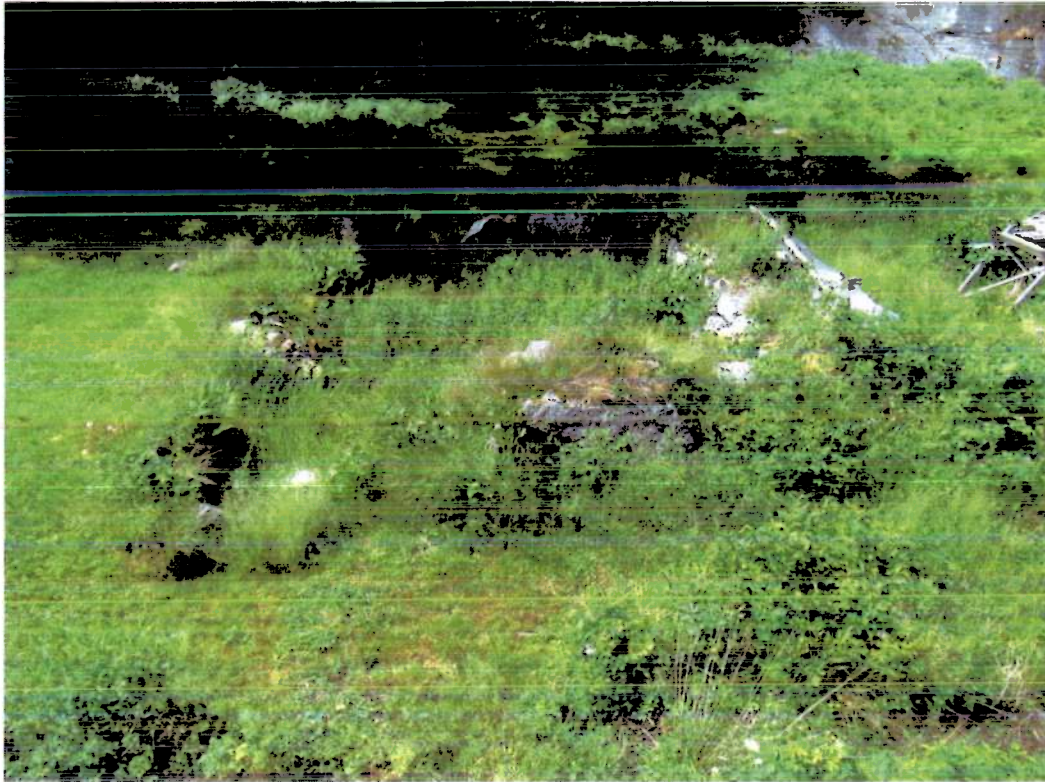

Burø, bnr. 5 Kroken. Steingard som danner skille i sør mellom Kroken og Bugården, ID 15. Foto: Jan Brendalsmo.

Burø, bnr. 5 Kroken. Steingard vest for «Kårboligen» på Kroken, ID 18. Foto: Jan Brendalsmo.

Vest for bolighuset på Kroken ligger ei hustuft med grunnmur i lødd stein. Tufta er ca. 9 x 7 m. (ID 16)

Burø, bnr. 5 Kroken. Hustuft i ei glove 40 m vest for bolighuset på Kroken, ID 16. Foto: Jan Brendalsmo.

20 m nord for hustufta ID 16 ligger hva som nå er ei grop i bakken, men som tidligere nok har vært en brønn (ID 17).

Burø, bnr. 5 Kroken. Grop etter hva som nok har vært en brønn, ID 17. Foto: Jan Brendalsmo.

Objekt 3: Gnr. 224/1 Burø. 6 m nord for et trigonometrisk punkt, midt under ei lav furu, ligger bunnlaget av ei gravrøys på den høyeste åsen nord på øya, 43 moh. Røysa var bygd av bruddstein lagt på svaberget, trolig med fotkjede av lange blokker. Diameter ca. 5 m, høyde 0,2 m i nåværende tilstand. I vestkant, inntil røysa, ligger en liten varde bygd av stein fra røysa, høyde ca. 1 m. Steinene i varden var svært mosegrodde, hvilket viser at de stammer fra gravrøysa. (ID 19)

Burø, bnr. 1 Burø. Midt i bildet, under furua, ligger bunnlaget av ei gravrøys. På skrå til høyre for furua ligger en varde bygd av resten av røysa, ID 19. Foto: Jan Brendalsmo.

Objekt 4: Varde bygd av for det meste mindre, flate steinflak, beliggende på den høyeste åsen sør på Burø. Varden er reist oppe på ei stor steinblokk. Omkretsen av varden nederst er 1 x 1,6 m. Høyden er 2,5 m. Steinene er veldig mosegrodde, og varden er mest sannsynlig bygd av ei gravrøys. Det lot seg ikke gjøre å identifisere noe bunnlag etter ei tidligere gravrøys i nærområdet rundt varden. Varden står på øyas nest høyeste punkt, 42,4 moh. (ID 20)

Burø, bnr. 1 Burø. Varde som mest sannsynlig er bygd av stein fra ei gravrøys, ID 20. Foto: Jan Brendalsmo.

Objekt 5: Nordøst på Burø, på bnr. 1, står fire tettstilte jernstenger på rekke. De står på svaberget ca. 4 moh. i kort avstand fra sjøen. Konstruksjonen henvender seg mot sørøst, sør for Søndre Mostein. Diameter på jernstengene er 9 cm, innbyrdes avstand mellom dem er 0,3 m, 0,55 m, 0,3 m. Høyde på samtlige er 2,6 m. Konstruksjonens ytre bredde er 1,53 m. Denne konstruksjonen er identisk i materiale, form og type plassering som ID 1 på Reiaeren, og de har rimeligvis hatt samme funksjon – trolig militær. (ID 21)

Burø, bnr. 1 Burø. Fire tettstilte jernstenger på rekke. Trolig militær funksjon, ID 21. Søndre Mostein i bakgrunnen til venstre. Foto: Jan Brendalsmo.

Konklusjon

Årets registrering har vist at bruken av øyer og holmer i Tjømeskjærgården i store trekk er identisk med hva som tidligere er dokumentert i Nøtterøyskjærgården. På de større øyene nærmest Nøtterøy og Tjøme har det vært nok dyrkbar jord til at mennesker har kunnet slå seg ned og etablere gårder, muligens allerede mot slutten av vikingtida eller tidligst i middelalderen. På denne tida var det en sterk befolkningsøkning, og med den fulgte nyetableringer av bosetninger. På Østlandet er disse gårdene mest synlige som -rud gårder. Selv om man korrigerer for at havet rundt år 1000 sto ca. 3 m høyere enn i dag ved middelvannstand (Brendalsmo og Sørensen 2017), har dette hatt ubetydelig innvirkning for jordbruket på ei øy som Burø. Bugården kan ha blitt etablert på denne tida. Den andre bosetningen på Burø var trolig en strandsitterplass, og den er helt tydelig utskilt fra og således yngre enn Bugården.

Større og mindre øyer som ligger lenger ut enn Burø, som Reiaren, Leistein og Nordre og Søndre Mostein, har ikke vært egnet for gårdsbosetning. Disse består stort sett av golde svaberg, og det er kun i bergsprekker eller rullesteinsurer at det er grunnlag for en karrig vegetasjon.

De større øyene, som Leistein og Burø – og trolig også Søndre Mostein, har derimot vært meget velegnede steder for bygging av gravrøyser. Røysene har vært av beskjedne størrelse, og de ligger slik plassert i landskapet, at de knapt har vært synlige fra sjøen. Derimot har avdøde hatt en flott utsikt, og røysa har fungert som en markering av en bosetnings grense mellom ressursene på land og i sjøen (Stabbetorp m.fl. 2007).

Navnet Leistein er i seg selv et uttrykk for øyas store betydning for sjøfarten. Helt fram til nyere tid har sjøfarten i all hovedsak vært basert på synskontakt med sjømerker på land. Det første stedet hvor det gis landkjenning tvers av Oslofjorden, dersom en kommer fra Sørlandet, er i skjærgården ut for Nøtterøy og Tjøme (Brendalsmo 1994:55). Leistein vil da være et naturlig valg for å sette over fjorden. Navnet kan derfor være svært gammelt, og vi finner det seinest på et kart fra 1772 (Amtskartsamlingen, Jarlsberg og Larviks amt nr. 10) og på et annet fra 1826 (Rektangelmålinger. 9D 3: Vestfold). Varden på Leistein ble bygd i 1858, og den er landkjenningssmerke for østre innseiling til Tønsberg, samt for innseilingen til Vrengen fra øst og nord. Denne rollen har nok Leistein hatt i uminnelige tider. I nyere tid er det dessuten blitt bygd to generasjoner fyrtårn på øyas sørspiss.

Det mest monumentale minnet etter sjøfarten i dag er likevel fundamentene etter «Kostehuset» på Nordre Mostein. Denne bygningen ble reist av Kystverket for vedlikehold av de tidligere flytende sjømerkene.

Også i krigssammenheng har øyene i skjærgården hatt stor betydning. Spesielt på Reiaren, men også på Burø, er det dokumentert militære installasjoner, trolig fra begge verdenskrigene og muligens også fra tiden før. På Leistein er det tidligere observert en kabel som nok har hatt en militær funksjon, men muligens er denne blitt fjernet under oppryddingen på havbunnen rundt Mågerø for ikke så mange år siden da de sentrale funksjonene på Mågerø fort ble lagt ned.

I motsetning til i Nøtterøyskjærgården ble det ikke funnet spor etter bruk av de mindre holmene og skjærene i området. Verken festeanordninger for laksenøter, små jaktstillinger i stein for skyting av sjøfugl, eller spor etter prøvemining for mulige steinbrudd.

Neste års slutføring av registreringen av kulturminner i Tjømeskjærgården vil vise om dette mønsteret holder seg, eller om nye typer kulturminner vil dukke opp.

Litteratur og kilder

Amtskartsamlingen, Jarlsberg og Larviks amt nr. 10
(https://kartverket.no/Kart/Historiske-kart/Historiske-kart-galleri/historiske-kart---detaljer/?kartid=amt2_jarlsberg-og-larviks-amt-10_1772)

Brendalsmo, Jan: «*En Øe langt fra Landet*». *Kulturminneregistrering i skjærgården*. Utgitt av Nøtterøy kommune, 1993.

Brendalsmo, Jan: Tønsberg før år 1000. Fra gård til by. Varia 28. Universitetets Oldsaksamling. Oslo, 1994.

Brendalsmo, Jan og Rolf Sørensen: Kanalen i Tønsberg. *Collegium Medievale 2017* (s. 123-146).

Rektangelmålinger. 9D 3: Vestfold (https://kartverket.no/Kart/Historiske-kart/Historiske-kart-galleri/historiske-kart---detaljer/?kartid=rektangelht50_9d-3_1826)

Stabbetorp, Odd, May-Liss Bøe Sollund, Jan Brendalsmo og Ann Norderhaug: Layers of the Past: A Theory and Method for Historical Landscape Analysis. *Landscape Research*, Vol. 32, No. 4, 2007 (s. 463-479).

Statens kulturhistoriske eiendommer. *Kystverkets landsverneplan for maritim infrastruktur*. Prosjekt 04.06.2009.

Fra: Øystein Hovde <oystein.hovde@havnoy.no>
Sendt: 15. august 2018 16:01
Til: Ronny Meyer
Kopi: Strandli, Bjørn
Emne: Vannscooter

Hei

Her kommer en kort oppsummering av sommerens kartlegging av vannscooter i Færder kommune.

Metode:

Skjærgårdstjenesten har notert alle observerte vannscootere i fart i sjøområdene til Færder kommune og Stokke sitt område i Sandefjord kommune (Vestfjorden som grenser til Færder kommune) fra 1. april-15. august 2018.

Observasjoner i Færder nasjonalpark ble merket med N.

Observasjoner som ble definert som ulovlige ble merket med U.

Totalt er det 254 observerte vannscootere i perioden. Halvparten, dvs. 117 av disse, i juli.

Observasjoner som er vurdert som ulovlige er ut fra følgende kriterier:

- høy fart innenfor områdene med 5 knop
- lekekjøring med forstyrrende ferdsel for omgivelsene (f. eks. kjøring i ring med hopp på egne bølger i områder med andre båter, fugl eller badende)
- observasjoner i Færder nasjonalpark

Totalt er det 89 slike ulovlige observasjoner. Det utgjør 35 %.

Av disse er 35 vannscootere observert i Færder nasjonalpark og 3 av de brøt i tillegg forskriften om fart. Det utgjør 14 %.

Feilkilder:

- Det er 4 ulike skipper som har gjort observasjonene. Det ble diskutert metode og eksempler i forkant, men det kan forekomme subjektive vurderinger som gir feil i enkelte observasjoner.
- Det er observert svært høy fart i enkelte tilfeller, men alle brudd på forskriftens begrensing på 30 knop i skjærgården 100 meter av land er nok ikke kommet med.
- Samme vannscooter kan ha blitt registrert flere ganger i løpet av en arbeidsdag.
- Skjærgårdstjenesten er tilstede i hele skjærgården, men følger noen mønstre på ordinære ukedager. Det gjør at noen områder er mer observert enn andre. Et eksempel er Vrengensundet som passeres mange ganger i uken. Der er det også mange observasjoner og mange av de ulovlige pga. fartsbegrensningen.

Ansatte i Skjærgårdstjenesten, Færder enhet har diskutert temaet vannscooter og har disse vurderingen:

- Regelverket, med unntak av det i Færder nasjonalpark er komplekst, byråkratisk og uegnet.
- Endringene fra 2017 er flere:
  - Været var spesielt fint sommeren 2018 og det fører til økt bruk
  - Antall vannscootere har økt vesentlig
  - Mange vegret seg for å kjøpe vannscooter fordi det ble sett på som lite miljøvennlig og en aktivitet som få ville bli assosiert med. Antallet observasjoner og ulovligheter viser at den terskelen er blitt lavere. Medieoppslag fra andre områder f. eks. Sørlandet viser det samme.
  - Dødsulykkene har begynt å komme
- Brukermønsteret i skjærgården er paradoksalt en blanding av positiv og miljøvennlig adferd og adferd som er nært knyttet til individets opplevde rett til å utfolde seg, med uheldig påvirkning på flertallet og miljøet. Bruken av vannscootere passer inn i det mønsteret.

Positive trekk:

- Minimalt med friluftslivsrelatert avfall i skjærgården utenfor renovasjonsordningen. Det kastes lite avfall i naturen av båtfolk.
  - Stor interesse for å delta på dugnader mot marint avfall og stillhavsøsters
  - Positive og hurtige tilbakemeldinger på tilrettelegging, ting som ikke er i orden etc.
  - Mindre slitasje etter telting fordi teltene står kortere og er mindre enn før
  - Mindre bålbrekking på bart fjell
  - Stor respekt for ferdselsforbudet i sjøfuglområdene
  - Det «myke» friluftslivet med f. eks. padlere øker
- Negative trekk:
    - Fart. Både store og små båter inkludert vannscootere bryter fartsbegrensningene i et stort omfang
    - Løshunder. Det observeres mange hunder som ikke er under kontroll og det gis tilsnakk til mange hundeeiere i løpet av året
    - Renovasjonsordningen brukes i noen grad til å kvitte seg med emballasje og ødelagt campingutstyr som brukeren burde tatt med hjem og ikke fylle opp stativer beregnet for «husholdningsavfall»
    - Longside fortøyning på brygger som er beregnet for ut/inn fortøyning

Disse negative observasjonene har et felles trekk og det er «meg og mine først». Heldigvis oppveies dette av flertallets positive adferd og engasjement for skjærgården som et unikt rekreasjonssted.

Det var noen ord knyttet til observasjonene gjort i denne sesongen. Du kan bruke det du ønsker.

Mvh

HAVNOY

Øystein Hovde

Avdelingsleder Skjærgårdstjenesten

Telefon: 33 39 21 00

Mobil: 90 89 20 09

E-post: oystein.hovde@havnoy.no

ST 20/2018 Eventuelt